

"PROLETAREC"
je delavski list za
misleče čitatelje

PROLETAREC

Drugi najstarejši
jugoslovanski
socialistični list

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE. OFFICIAL ORGAN OF JUGOSLAV FEDERATION, S. P.

STEV. — NO. 1153. Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879. CHICAGO, ILL., 17. OKTOBRA (OCTOBER 17,) 1929. Published Weekly at 3639 W. 26th St. LETO—VOL. XXIV.

ILLINOISKI PREMOGARJI PROTI LEWISU

PRVI MOČNO ORGANIZIRAN ODPOR PROTI DEVETLETNI DIKTATURI PRED. LEWISA

Eksekutiva U. M. W. of A. "odstavila" odbor illinojskega distrikta. Obe stranki apelirata na sodišče "Nič več slepomišnja", pravi "Illinois Miner". Lewis je bil grobar unije premogarjev in če se jo hoče obvarovati pred popolnim uničenjem, mora dobiti vodstvo, ki ji bo sposobno dati novo življenje

Boj med Lewisovo administracijo v Indianapolisu in illinojski premogarji, ki tli že več let, je bruhnil z vso silo pa dan. To ni več spor, ki se bi ga moglo rešiti kompromisno, pač pa borba, ki se bo končala s porazom ene ali druge strani in mogoče s popolnim razpadom premogarske unije. Lewis odstavil distriktni odbor. V petek 11. oktobra je Lewis izdal dekret, s katerim odstavlja odbor illinojskega (12.) distrikta in na njegovo mesto je imenoval provizorični odbor, ki se je hotel polastiti distriktnega urada v Springfieldu isti dan, toda mu ga od konvencije, oziroma članstva izvoljeni odbor ni hotel izročiti. Pozvana je bila policija, da varuje urad in uradnike pred kakor nasilno akcijo Lewisovih ljudi. Zadeva je bila predana sodišču, da odloči, kateri odbor je legalen. Sodnik je odločil, da ostane za sedaj vsa uprava in urad illinojskega distrikta v rokah prejšnjega odbora, dokler ne bo izrečen definitivni odlok. Zadržna postojanka U. M. W. of A. Illinojski distrikt je edini na poljih mehkega premoga, kjer so rudarji še dobro organizirani. U. M. W. of A. ima v Illinoisu okrog šestdeset tisoč članov. Glavniemu stanu v Indianapolisu, Indiana, kjer pašuje John Lewis, plačuje vsak mesec povprečno \$25.000 članarine in svoji distriktni organizaciji \$50.000. Ima svoje poslopje v Springfieldu, Ill., ki je stalo unijo \$275.000. Ima tednik "Illinois Miner" istega obsega kot je "Proletarec". Urejuje ga znani delavski časnikar, član socialistične stranke, Oscar Ameringer (Adam Coudigger). Illinojski distrikt ima posmrtniški sklad, iz katerega plačuje povprečno \$30.000 na mesec vdovam in otrokom umrlih premogarjev. Ima poseben legalni oddelek, ki skrbi, da dobivajo pri delu poškodovani rudarji odškodnino do katere so upravičeni. Vsak mesec iztirja ta oddelek povprečno \$10.000 za odškodnine. Dve tretjini članov U. M. W. of A. v Illinoisu.

beno močna organizirana skupina doslej. Dolže ga krivde za razpadanje U. M. W. U., ki je imela pred desetimi leti ob nastopu Lewisovega predsedovanja na poljih mehkega premoga 365.740 članov, njihovo povprečno število letos pa je le \$4.369. Dali so mu naziv "morilec unije". S svojimi teroriziranjem je ugonobil vsako opozicijo in je skuša sedaj v Illinoisu, toda distriktni odbor izjavlja, da se ure Lewisovega paševanja štete. Lewis prejema dvanaest tisoč dolarjev letne plače, in to v uniji, ki je bankrotirala finančno, moralno in v članstvu. Njegov odbor v Indianapolisu tvorijo njegovi pajdasi, ki se brez samostojnosti in poslušna orelja svojega bossa. Za glavni urad v Indianapolisu plačuje \$1.750 najemnine vsak mesec. "Illinois Miner" zagotavlja premogarje, da mora rušitelj unije Lewis pasti, ali pa pade še zadnji ostanek nekoč mogočnega U. M. W. — illinojski distrikt. Isti list ga dolži razsipanja unijskega denarja v prošli stavki in grafta. Lewis očita isto odboru illinojskega distrikta.

Tožbe za odškodnino. A. G. Lewis, pravni zastopnik illinojskega distrikta, je vložil proti J. Lewisu in njegovemu internacionalnemu odboru tožbo za štiri milijona dolarjev odškodnine radi obrekovanja. Omenjeni advokat je bil namreč napaden ter imenovan za nepoštenjaka v Lewisovem glasilu "U. M. W. Journal". Tožbo za omake vsoto je vložil proti Lewisu Harry Madden radi istega vzroka. Ako bodo kompanije izbrile sedanji boj, ali ako bo sodišče proglasilo, da je odbor, ki ga je odstavil Lewis res legalno odstavljena, bo sledil popoln polom premogarske unije v vseh krajih mehkega premoga. Če pa distriktni odbor ostane in strmo glavi Lewisa ter njegove pajdase, je upanje, da U. M. W. okreva. Vsekakor je želja vseh poštenih delavcev da pridejo iz tega boja zasnoviti tisti, ki so v stanju unijo rešiti in ji dati novo življenje.

KAKO BOSTE GLASOVALI?
"Proletarec" je list, ki vam politično boje tolmачi z delavskega stališča. Če tajne ga in ravnaite se po njegovih navetih v svojo korist.

SOCIALISTIČNI KANDIDATJE V NEW YORKU

V sredi na tej sliki je Norman Thomas, socialistični kandidat za newyorškega župana. Prvi od leve na desno je sodrug Charles Solomon, ki kandidira za mestnega kontrolerja, zadnji pa Algernon Lee, kandidat za predsednika mestnega sveta. Stranka ima kandidate v vse mestne urade in vodi živahno kampanjo, o kateri mora poročati tudi kapitalistično časopisje. O Thomasu priznava, da je izmed vseh županskih kandidatov najspozobnejši za ta urad.

MAC DONALD PRIZNAN VODITELJ GIBANJA ZA SVETOVNI MIR

Konferenca za omejeitev vojnih mornaric bo meseca januarja v Londonu, katere se udeležijo zastopniki petih držav

Upiranje militaristov in profita gladnih kapitalistov proti znakom nove dobe

Ves svet je v napetem pričakovanju nasledovalega delo MacDonalda na njegovem posetu predsednika Zedinjenih držav. Ali bo mogel doseči kaj pozitivnega v smeri svetovnega mira? Ali se ne bodo dobili zopet Shearerji v službi profita lačnih korporacij ter mu s svojimi intrigami zrasli načrte? Ali ne bo ameriško džingotško časopisje zasejalo med ljudstvo nezaupnost, ki si bi predstavilo MacDonalda za angleškega diplomatskega lisjaka, ki je prišel sem, da s pomočjo pacifistov ukani Zedinjene države? MacDonald je porazil vse predsojke proti sebi.

razumejo tudi misleči kapitalist. Narodi žele mir, kar literaristi, profita flazmeči kapitalisti in pa dežele kakor je Mussolinija Italija silijo v situacijo, v kateri naj bi prišlo do novega svetovnega klanja. Angleška vlada sklicuje razorožitveno konferenco.

Rezultat pogajanj med angleško in ameriško vlado je sporazum, glasom katerega je angleški zunanji minister Henderson pozval na konferenco za omejeitev vojnih mornaric Zedinjene države, Francije, Japonsko in Italijo. Vršila se bo meseca januarja v Londonu. Povabila so se odzvale vse.

MacDonaldu so ameriški imperialistični propagandisti predbečevali vse mogoče in nemogoče namene, toda ne v napadalnem tonu. Slučaj Shearerja jih je naučil, da bi bila taka metoda zanje pogubna. Oni so le "ugibali" in stavlili vprašanje pred njegove motive. Morda bo z zvijačami pridobil predsednika Hooverja, da bo pristal v kak predlog, ki bo v škodo ameriški "obrabi" in v korist Veliki Britaniji? Mogoče je prišel sem z namenom, da zmanevira Zedinjene države v ligo narodov, ali da pritegne to deželo v zvezo z Anglijo.

Nedvomno bo imela delavska vlada v svojih mirovni prizadevanjih težko delo, toda pokazala je svetu, da misli resno za razorožitev, in da se zaveda težkoč doma in drugod.

V svojem govoru v New Yorku 11. oktobra je MacDonald dejal, da nameni angleško delavske vlade niso skriti nikomur. Poudarjal je, da ni bil in ni sedaj pristajatelj tajne diplomacije in ne militarističnih zvez. On išče sodelavcev, ki so pripravljeni delati za odpravo vojne in mirno reševanje sporov. Govor, ki so ga oddale ljudstvu radio postaje v vseh ameriških mestih in mnogih v Evropi, je poslušalo milijone ljudi in mu odobravalo izvajanja.

CEMU ZAPRAVLJATI VOLILNO PRAVICO?

Samo strokovna organizacija delavstvu ne zadostuje. Organizirati se mora politično, ako hoče uspešno braniti svoje interese. R. T. Wood, predsednik Missouri State Federation of Labor, je podal dolgo izjavo, v kateri pravi, da bodo vsi misleči unijski člani soglašali z njim v izjavah, da delavstvo ne bo rešilo velikih socialnih problemov samo s pomočjo organizacije na ekonomskem polju. Nič manj važno je politično polje, na katerem mora delavstvo inteligentno in organizirano nastopati, ako hoče izrabiti velikansko moč, ki mu jo daje glasovnica, v svoj prid. Število unijskih voditeljev, ki dobivajo o vprašanju delavske politične akcije liberalnejše nazore, se množi. Na konvenciji Ameriške delavske federacije v Torontu je delegacija ploskala več minut, ko je govornik omenil obisk MacDonalda v Zedinjenih državah in njegovo mirovno misijo. Sprejela je resolucijo, s katero mu želi ves uspeh pri njegovih prizadevanjih za mirovni program in ob enem naglašala da je to tudi njen program. Ovacije pri omenjanju MacDonalda so prihajale večini od sreca. Bilo je jasno, da prihaja navdušenje vsled tega, ker je MacDonald reprezentant delavskega ljudstva in voditelj delavske stranke. Neizogibno se mora tudi v tej deželi zrušiti grešna politična taktika A. F. of L., katero bo nadomestila prava delavska politika.

Zmaga delavske stranke v Avstraliji

Pri volitvah v avstralsko federalno zbornico je dobila delavska stranka 44 sedežev, nacionalistična 16, kmečka stranka 10, in neodvisni 5. Zmaga delavske stranke v Avstraliji, ki je bila dosedaj močna le v nekaterih avstralskih provincih, je velikega pomena ne le za Avstralijo nego za ves svet, ker bo njena vlada odkrito, sodelovala z delavsko vlado Velike Britanije.

VSAKA UNIJA JE PREPOVEDANA

American Euka korporacija, ki je v Asheville, N. C., zgradila tekstilne tovarne v vrednosti deset milijonov dolarjev, je sporočila zvezi N. Carolinskih bankirjev, da ne bo tolerirala nobene unije in nobene unijskega organizatorja v svoji bližini. Menda ji bodo dali zato večje kredite.

Ali ste že poslali naročnino?
Obnovite jo, ako hočete list redno prejemati.

META BERGER ČLANICA EKSEKUTIVE S. P.

Stranka je dobila v nji sposobno, izkušeno moč

Sodruginja Meta Berger je bila na prošli seji odbora socialistične stranke izvoljena za članico eksekutive na mesto svojega pokojnega soproga Victor L. Bergerja. Mesto je sprejela z izjavo, da bo delovala po svojih najboljših močeh za prosep socialistične stranke kakor je delovala doslej.

META BERGER

Sodruginja Berger ima v delavsko gibanje velik upogled. Svojemu soprogu je stala ob strani v vsaki kampanji in se trudila, da je dobila potrebna sredstva za agitacijo. Ona je tudi več let članica milwanskega solskega sveta in aktivna v raznih strankinih organizacijah. Pokojni V. L. Berger je ob vsaki priliki naglašal, da ne bi mogel izvršiti toliko dela kakor ga je; in da ne bi bilo uspehov kakršni so pri listu, v organizaciji in v kampanjah, ako ne bi imel tako veliko pomoč v svoji soprogi.

Perušкова razstava v Madisonu zaključena

Razstava Peruških slik v galeriji Art družbe v Madisonu, Wis., ki je bila otvorena 15. septembra, je bila zaključena 15. oktobra. V knjižici, v kateri je seznam slik, je tudi nekoliko opisa o umetniku Peruški, kjer je pojasnjeno, da je on jugoslovanski-ameriški umetnik, ki se slikarstva ni učil v akademijah, a si je priboril za svoja dela vzlic temu priznanje umetniških krogov.

NAD 1.555.000 REGISTRIRANIH VOLILCEV V NEW YORKU.

Za prihodnje županske volitve v New Yorku, ki se vrše v torek 5. novembra, je registriranih 1.555.110 volilcev. Izmed šestih ali sedmih županskih kandidatov pridejo v poštev trije glavni: sedanji župan demokrat Walker, republikanski kongresnik LaGuardia in socialist Norman Thomas.

NEMŠKA SOCIALISTIČNA STRANKA IMA BLIŽU MILIJON ČLANOV.

Nemška socialistična stranka vodi kampanjo, da doseže milijon članov. Sedaj jih ima 949.000, in to brez članstva unij, ki sodelujejo s soc. stranko. Nemška socialistična stranka je poleg ruske komunistične po številu članov največja in najboljša organizirana stranka na svetu.

A. F. of L. ni v politiki, toda je "pripravljena" nanjo

Na konvenciji Ameriške delavske federacije v Torontu se je omenjalo večkrat tudi vprašanje delavske politične akcije. Pripočeli so jo indirektno posebno bratski delegatje iz Anglije. Predsednik Green je odgovarjal, da se ameriške unije še ne pečajo s politikom, toda kadar bo potrebno, so pripravljene nanjo. Dejal je, da je ameriško delavstvo le toliko v politiki v kolikor skuša dobiti v zbornice delavstvu prijazne zastopnike. Izmed republikanskih in demokratskih nominirancev indorsira najboljšo, takozvane delavske prijatelje — in temu pravi Green država politična taktika, s katero je organizirano ameriško delavstvo mnogo doseglo.

Sodne prepovedi, batine, razbite stavke itd. zatrjujejo seveda nasprotno, kar razume tudi predsednik Green, zato tudi pravi, da je ameriško delavstvo "pripravljeno" spremeniti taktiko, kadar bo "potrebno".

E. V. Debsovi spominski shodi

Dne 20. oktobra bo tretja obletnica smrti velikega ameriškega socialističnega E. V. Debssa in 5. novembra je 74. obletnica njegovega rojstva. Eksekutiva socialistične stranke apelira na svoje lokalne organizacije, da prirede ob tej priliki mladinske shode. Aranzirani so že v mnogih mestih. V Chicagu bo spominski shod v Debsovi dvorani v zgradbi unije Amalgamated Clothing Workers na So. Ashland Blvd. in Van Buren St. v nedeljo 20. oktobra ob 2:30 popoldne. Vstop je vsakemu prost. Stranka vabi vse zavedne delavce, da pridejo na to priredbo.

SLOVENIJA IMA 1150 ZADRUG.

Na Slovenskem je 1.150 zadrug, katere štejejo 216.000 članov. Med temi je 500 kreditnih zadrug, brez bank in drugih družinskih denarnih zavodov, katere imajo vlog v vsoti skoro tri milijarde dinarjev.

Glasovi iz našega Gibanja

Delavci v Clevelandu, glasujte za svoje kandidate!

Volitve v clevelandski mestni svet se bodo vršile v torek 5. novembra. Volilna kampanja je zelo živahna. Sto trideset kandidatov se poteguje za urade, izvoliti pa jih je treba samo 25. Kar šest Slovencev kandidira za koncilmane, kar je rekord v naši nasebini. V tretjem okraju kandidirata dva rojaka in v četrtem štirje. V začetku kampanje jih je bilo celo več, a so eni odstopili v prilog drugim.

Slovenci v Clevelandu naglo zorimo tudi v politiki, čeprav smo zelo nestranski in proti politiki. Izobrazili smo se že toliko, da čuti skoro vsakdo v sebi sposobnost zastopati narod, rojake in volilce v mestni zbornici. Polovica teh res ne pripada k nobeni stranki.

Za uspešno reprezentiranje mora imeti človek potrebne sposobnosti obrzje in pa nastop. Kandidat, ki nima nobenega programa in nikakega političnega znanja, ne more biti dober zastopnik, pa če je drugače še tako "dobre nature" in blagohoten. Tisti kandidat, ki pravi da se poteguje za urad zato ker se mu ljudje smilijo radi vpadanja suhaških agentov, ne bo niti za las spremljen prohibicije. Prav verjetno je, da bi celo glasoval za poostrevalne določbe, kar se pri takih ljudeh običajno dogaja. Ne vedo si pomagati, so brez potrebnih sposobnosti, pa se politični navihanci norčujejo iz njih in jih povlečejo, da glasujejo ne da bi vedeli čemu in zakaj. Rojak, ki pravi da kandidira zato kar bi rad več Slovencev spravil v mestno službo, ima slab program, če je to sploh program, in z njim ne bo daleč prišel. Če bi bil izvoljen, ne bi znal za ljudstvo ničesar storiti.

Socialistična stranka ima v vsakem okraju enega kandidata: V prvem kandidira John J. Wilbert, v drugem Joseph Martinek, v tretjem Henry Kullman in v četrtem Sidney Yellen, ki so vsi skušeni v javnem delovanju, polni in organizatorno trenirani, so bori za ljudska prava in imajo program, kakor si ga ne upa imeti noben drug kandidat in nobena druga skupina. Če bodo izvoljeni, bo to za interese clevelandskega ljudstva velika pridobitev, kajti dokazuje, da more celo socialistična manjšina v javnih zastopstvih mnogo doseči za delavstvo.

Narodni program v sedanji kampanji. Če imajo v mestnem svetu zamorec zamorec, židje židje, Irce Irce, Nemce Nemce, Italijani Italijane, Slovenci Slovence — mar je s tem vprašanje ljudskih interesov rešeno? Ali je trgovska komora manj gospodar mesta, če so med koncilmani člani raznih narodov? Ali je korupcije manj zato ker je eden Slovence, drugi Italijan, tretji žid, četrti Nemeč, itd.? Program je, kar šteje, ne pa katere narodnosti je kandidat. To je lahko vsakemu volilcu tako jasno kakor je jasen dan ob solnčni svetlobi.

Socialisti v Milwaukeeju in Readingu so izboljšali administracijo mesta, znižali davke,

dvignili šolstvo in vrgli zavornice na voz korupcije republikanske in demokratske stranke.

Če hočete, da se v našem mestu politika grafa odpravi, glasujte za socialistične kandidate. Če hočete, da se gnojnice, v kateri se valjajo tukajšnji politiki starih strank, napravijo odvodni kanali, oddajte svoj glas svoji stranki za program, ki je sestavljen v vašem interesu.

HARRY KULLMAN, socialistični kandidat za koncilmana.

Socialistična stranka ni stranka obljub v kampanjah, ampak stranka DELA po izvolitvi svojih ljudi. To je dokazala v Ameriki kjerkoli so bili njeni člani v političnih uradih, to je dokazala v Angliji, Nemčiji, Avstriji in povsod drugje.

Gniloba clevelandске mestne uprave, clevelandska korupcija in škandali so dobili svoj nelep glas že po vsem svetu. Volilci pa imajo pred seboj vprašanje: Ali naj Cleveland postane mesto poštene administracije, ali pa naj bo še v nadalje izročeno politič-

O TEM IN ONEM.

Cleveland-Collinwood, O. — Na St. Clairju je vzbrstel slovenski puritanizem. Naši narodni puritanci niso še nikoli videli Bostona ali pa jedli "Boston beans". Ti ljudje so moralno tako čisti, da niti v petek ne pokusijo fiziola. Tako se ubranijo nečednih posledic in pohujšanja.

Kakor je pisal Podgoričan v Prosveti, je imel eden Grdinovih na trgovski-obrtini razstavi v Slov. nar. domu rožne vence, mašne knjižice, svetiljce, svojo pisno, sohe svetnikov, svete podobe, razpela itd. Že pogled na to blago je moral omehčati zakrknjenega grešnika. Morda so si celo naši narodni možje nakupili teh stvari, se spreobrenili, in se udali puritanstvu.

DOPISI

NAŠA PRIREDEBA V WEST ALLISU.

West Allis, Wis. — Kakor je bilo že poročano, priredi klub št. 180. JSZ., v soboto večer 19. okt. v Kraljevi dvorani na 51. Ave. in Sherman St. domačo zabavo. To bo prva prireditev reorganizirane kluba št. 180, zato vabimo sodruge in somišljenike našega pokreta iz West Allisa in Milwaukee na obilo udeležbo.

Program bo bogat in nobenemu ne bo žal ako nas poseti. Vstopnina za moške bo \$1, za ženske pa 50c. Otroci v spremstvu staršev so vstopnine prosti.

Ves prebitek te zabave se bo porabil v propagandne svrhe socialističnih idej med našim delavstvom v tej nasebini. Naš klub je bil reorganiziran meseca februarja in šteje danes že okrog 40 članov in članice, ker pa vemo, da imamo v nasebini mnogo somišljenikov, vabimo vse da pristopijo v klub in postanejo aktivni člani socialistične stranke in z nami vred delujejo za boljše bodočnost delovnega ljudstva. Predvsem pa ne pozabite prireditve v soboto večer. — Odbor.

O TEM IN ONEM.

Cleveland-Collinwood, O. — Na St. Clairju je vzbrstel slovenski puritanizem. Naši narodni puritanci niso še nikoli videli Bostona ali pa jedli "Boston beans". Ti ljudje so moralno tako čisti, da niti v petek ne pokusijo fiziola. Tako se ubranijo nečednih posledic in pohujšanja.

Kakor je pisal Podgoričan v Prosveti, je imel eden Grdinovih na trgovski-obrtini razstavi v Slov. nar. domu rožne vence, mašne knjižice, svetiljce, svojo pisno, sohe svetnikov, svete podobe, razpela itd. Že pogled na to blago je moral omehčati zakrknjenega grešnika. Morda so si celo naši narodni možje nakupili teh stvari, se spreobrenili, in se udali puritanstvu.

V Collinwoodu bo pel Svetozar Banovec na koncertu v Slovenskem delavskem domu, 15335 Waterloo Rd., v nedeljo 27. oktobra ob 3. popoldne. Banovec je umetnik, in računamo, da bo imel veliko udeležbo. Tisti, ki ga skušajo obsojati, oziroma ga obsojajo za stvar katere ni kriv, bodo izprevideli, da mu delajo krivico.

Prvo zgražanje proti "umetniškom iz starega kraja", ki nas pohujšuje, je napisal, kakor senčul, Pirčev tiskar Šabec. Drugi je komentiral stvar Rev. Černe. Potem se jih je oglasilo še nekaj, med njimi Rogelj in Truger. Vsi izražajo velik strah za otroke za hčere in žene, če bodo čuli nesrečno ploščo o "Kvartirmajstru v Dolenji vasi". Eden pa je nosil kar ploščo okrog, da je pomagal "pohujševati". Pozabil je bil menda na pregovor: "kdor pohujša enega ted' milijon". Vsa stvar je res pravi "Boston baked beans".

Tisti, ki se radi zabavajo s kvantami, ali na z dvonamitni storijami ter "vici", naj se iz te-

ga "škandala" nauče, da je vse to in še veliko več dovoljeno "ustmeno", a ne na ploščah; eni pravijo, da so se take reči že prej pripetile. Bodi "grd" kakor hočeš, samo da si v "družbi" ne pa "na plošči"; nič ne de, če je malo oblačno, bodo mamice še toliko bolj hitele "pod streho" z delikami in "špas" bo toliko večji.

Dvojna mera je slaba in krivična. Nepredvidnost je dostikrat ne samo napaka nego tudi neumnost. Dotična plošča je oboje. Ob enem taka neumnost napravi še nenprijetnost da mora nositi posledice kdo, ki ni prizadet. Puritanci so vedno radi metali kamenje na "grešnike", ki greha niso storili.

Moralistom. — Tudi mi vemo nekaj o morali. Dolina Št. Florjanske, sveto mesto Boston, zgražanje pobeljenih grobov nad dokolenskimi ženskinimi krili, svete pridige cerkvenih knezov proti golim ženskim rokam, to vse lahko spominja na čase, ko so izganjali hudčije ter sežigali odpadnice. Popraskaj naprednjaka, ki se je "že" otresel starih predsodkov, s kako "grešno" stvarjo, npr. s ploščo o "kvartirmajstru", pa se prikaže v njemu puritanec. Ne kritizira kot človek, ampak prav po puritansko.

Bostonski cenzorji, moralisti v sodniških haljah in v drugih pozicijah niso znali nikoli preprečiti dohod greha med ljudi. Ko hitro so ga kje opazili, pa so zavpili, glejte tam v kotu greh — in ljudje so drli tja ter se "okužili". Prepovedanim knjigam so na ta način pripomogli do milijonske cirkulacije, in če bo to pravilo ostalo v veljavi, bo tudi z grehom omadeževana plošča imela veliko "cirkulacijo".

Politika. Sidney Yellen, 797 Eddy Rd., socialistični kandidat za koncilmana v četrtem distriktu, bo govoril v Slov. del. domu

v petek dne 1. novembra ob 8:15 zvečer. Šhod sklicuje klub št. 49 JSZ. Sodeloval bo tudi klub št. 27 in pomagal, da bomo imeli dobro udeležbo.

"Bilo bi dobro, da bi bil socialist izvoljen," pravijo volilci. Ampak želje ne pomagajo. Treba je agitirati, pa se naide uresničijo.

O tej resnici bomo čuli na tem shodu, na katerem bo poleg Yellena govoril tudi okrajni strankin organizator Manning in gotovo bo tudi naš Matth Petrovich rekel nekaj besed. Clevelandsko delavstvo vabimo, da pride na ta shod v velikem številu. V vašem interesu je, da čujete o problemih svojega mesta ljudi, ki vam bodo govorili resnico, kajti njihove koristi so tudi vaše.

Passsst — pa ni treba nikomur nič praviti. (Bojim se, da je enim o stvari prav dobro znano.) Prali smo o "izdajstvu" Chas. Novaka. Sedaj dela, kakor trdi "Radnik", proti edino pravi ameriški komunistični stranki. Pred leti (1923) je imel s svojimi prijatelji v načrtu dobiti v interesu komunizma "Enakopravnost" pod svojo kontrolo. Pokupili bi večino delnic, oziroma toliko, da bi imeli večino s tistimi delničarji, ki so videli v Charliju novega Mesije za odrešenje slovenskega delavstva izpod jarma izkoriščujočega socializma. V jeseni imenovanega leta so imeli v Collinwoodu na Waterloo Rd. nekje za eno prodajalno pohištva sestanek, na katerem so sklepali kako lahko postane "E", njihova in Charles n' en urednik. Načrta niso izvedli, ker so postali menda zaposleni drugod in so nanj pozabili. Dvomim, da upravnik "E" ve o namenih dotičnega sestanka, kajti če bi, ne bi šel enim, ki so bližje njega, toliko na roke.

Tisti naši delavci, ki so Charlija tako zvesto poslušali in mu sledili, bi bili storili boljše, če bi

mu dali vsak en stotak ter ga poslali v Rusijo, da bi ga tam izučili, kaj je revolucija in kako se dela zanjo.

"Passt, budi tiho o starih rečem" mi bodo svetovali. Ampak to je stvar, ki je za nekatere še vedno nova.

Frank Barbič.

VINSKA TRGOATEV SRBSKIH SODRUGOV NA NORTH SIDE.

Chicago, Ill. — Organizacija srbskih sodrugov, organiziranih v klubu št. 20 JSZ, priredi vinsko trgatve v nedeljo 20. oktobra v svojih prostorih na 2250 Clybourn Ave. Razen trgatve bo na sporedu govor, deklamacije in petje. Sodeluje klubov tamburaški zbor.

Zabava se prične ob 3. popoldne, program na ob 7. zvečer. Vstopnina je 25c za osebo.

SEZNAM PRISPEVKOV V ORGANIZATORNI FOND S. P.

Cleveland, O. — Od posebnega kampanjskega odbora s sedežem v New Yorku sem pred tedni prejel nabiralno polo za prispevke v organizatorni fond socialistične stranke. Nabral sem nanjo \$9.75 in to vsoto odposlal v urad od kjer sem dobil polo. Seznam prispevalcev je sledeči: John Bradač, \$3; Chas. D. Trnastič, \$2.50; John Pellack \$1. Po 50c John Močnik, Frank Rent, Louis Skube, John Konča in Frank Prah. Po 25c John Levstek, Joe Sajovec, neimenovan, in Frank Vidanšek. — Skupaj, kot omenjeno, \$9.75, ki sem jih poslal odboru za organizatorni fond.

Karl Trnastič.

NOV KLUB J. S. Z. V NEWBURGU.

V soboto 12. oktobra je bil na sestanku v Newburgu, O., organiziran nov klub JSZ., v katerem se je vpisalo 7 članov in članice. V odbor so izvoljeni: Frank Hribar, tajnik; Jos. Lever, organizator in Peter Segulin, zastopnik. Prihodnja seja novega kluba bo v nedeljo 20. oktobra.

Na ustanovnem sestanku sta govorila Karl Trnastič in Jos. Martinek; slednji je socialistični kandidat v clevelandski mestni svet.

IZOBRAŽEVALNA AKCIJA J. S. Z.

V fond "Izobraževalne akcije JSZ." so plačala društva in socialistični klubi v avgustu kot sledi:

Številka društva in kraj.	Vsota.
74. SNPJ., Virden, Ill.	\$ 1.00
325. SNPJ., Gowanda, N. Y.	3.00
297. SNPJ., Raton, New Mex.	6.00
10. SNPJ., Rock Springs, Wyo.	1.50
47. SNPJ., Springfield, Ill.	1.00
209. SNPJ., Nekomis, Ill.	2.00
126. SNPJ., Cleveland, O.	7.00
81. SNPJ., Red Lodge, Mont.	3.00
559. SNPJ., Chicago, Ill.	12.00
206. SNPJ., Cross, Kans.	4.50
344. SNPJ., Sheboygan, Wis.	12.00
477. SNPJ., Cleveland, O.	4.00
213. SNPJ., Clinton, Ind.	1.00
86. SNPJ., Chicago, Ill.	2.00
KLUBI J. S. Z.	
5. Conemaugh, Pa.	1.00
45. Waukegan, Ill.	12.00
47. Springfield, Ill.	1.00
69. Herminie, Pa.	1.00
114. Detroit, Mich.	12.00
Skupaj	\$87.00

Tajništvo J. S. Z.

TRI LEPE SLIKE V ENEM OKVIRJU

Ob priliki, ko je bil prišel v Pittsburgh na obisk s. Clarence Senior, tajnik socialistične stranke, je bil prirejen banket v pril strankinega agitatorskega fonda, ki je izredno dobro uspel gmotno in moralno. Prispevki udeležencev v ta fond so znašali v gotovini \$818 in \$330 pa v obligacijah. To je lepa vsota od 200 navzočih sodrugov, sodruginj in somišljenikov. Res da je prispeval dr. Van Essen sam \$100, Sarah Limboeh, tajnica stranke v Penni in njen soprog, pa \$50, vsa druga vsota pa je bila zbrana s prispevki od enega do 25 dolarjev.

Predsednica omizja je bila dobro znana agitatorica in govornica Jane Tait. Svojo nalogo je izborno rešila. Govorniki so bili James Devlin, Arthur McDowell, W. J. Van Essen, Frank Maning in strankin tajnik Clarence Senior. McDowell je izključen direktor iz pittsburske univerze, ker se je vsled svojih radikalnih aktivnosti pregrešil proti interesom profitarjev, ki kraljujejo ameriškim ustanovam visokošolske izobrazbe.

Govorniški program je bil prav dober. Zelo ugoden vtis so nanika Seniorja, ki ni ne olepsaval pravila izvajanja strankinega tajnika in ne zakrival položaja, nego ga opisal kakršen je ter ga analiziral.

V Seniorju je dobila stranka tajnika z velikim obzorjem in energijo. Prepotoval je Evropo, kjer je študiral delavsko gibanje posameznih dežel in študiral ga je v Ameriki. On ni utopist. Zaveda se, da je stranka po vojni imela velike težkoče in jih bo še imela, a zaveda se tudi, da ima bodočnost in da je danes edina, ki predstavlja politično gibanje ameriškega delavstva v delavskem smislu. Senior je zelo simpatična osebnost. Čitaš mu že iz oči njegovo okritosrčnost in ljubezen do ljudstva. Nič nupaha ni v njemu. Govoril sem z njim ter se pri tem veselil njegove vpljivosti. Tak človek mora pridobiti prijatelje. V svojem govoru je Clarence Senior opozarjal predvsem na praktično delo, ki se mora začeti v strankinih organizacijah po okrajih. Socialistična uprava mesta Reading je rezultat takega smotrnega dela, ki je trajalo skozi vrsto let. V kratki dobi so socialisti na upravi Readinga pripravili ljudstvo nad dva milijona dolarjev in znižali davke krem četrtnam ljudi — to je delavcem, medtem ko so bogataši primorani plačati svoj delež na podlagi vrednosti imovine. Mesto je začelo z javnimi deli v svrhu, da se zmanjša brezposelnost. Obširno je opisoval delo občinske uprave mesta Dunaj, ki jo vodijo socialisti. Nikjer na svetu ni mesta, ki bi toliko storilo za ljudstvo kakor socialistična administracija Dunaja. Rečila je stanovanjsko krizo kakor noben

drug kraj na svetu in poskrbela delavcem stanovanja, ki imajo vse komfort boljnih modernih ameriških hiš, poleg pa še velike komunalne telovadnice, kopalnice, igrišča, čitalnice itd. V ta Avstriji je socialistično stranko nemogoče vreči z njene vodilne pozicije na Dunaju; reakcija ne more vladati proti nji po demokratskih metodah, ker so socialisti skoraj tako močna stranka kakor vse protisocialistične stranke skupaj, zato se kapitalizem v Avstriji s svojim zaveznikom klerikalizmom zateka za pomoč k fardističnim metodam, da zlomi socialistično gibanje. Ljudstvo ga ne bo odvrlo. Vreči ga hoče izkoriščevalni razred s strojnimi puškami in bombami, toda socialisti so pripravljene za vsak slučaj in se bodo borili proti obsežni sili z orožjem.

Dne 4. oktobra sem poslušal na radio govor angleškega premierja s. MacDonalda ki se je zahvalil za lep sprejem ob prihodu v newyorško luko. Pozdravne nagovora sta imela v imenu mesta New York župan Walker in v imenu vlade državni tajnik Stimson. Tudi njuna govora sem čul na radio; v sprejemnem odboru je bil naznanjen tudi predsednik ameriške socialistične stranke Morris Hillquit.

Imel sem od veselja solzne oči, kajti čul sem na lastna ušesa sporočilo socialista MacDonalda, da je prišel v to deželo edino z namenom, da utrdi mirovne vezi, da se najdejo potom dogovorov pota, katera bodo vojne v bodoče onemogočila. L. 1917 sem dobil besedo na shodu, na katerem je bilo tisoče ljudi, in med drugim dejal, da Wilsonov mirovni program ne odpravi vojne dokler bodo na krnilu vlad kapitalistične stranke.

Šele kadar zmagojo socialistične, kadar dobe te tolikšen vpliv, da ga bo svet začel resno upoštevati, bomo šele imeli priliko opazati razvoj močne mirovne politike. Ta doba je sedaj tukaj.

Kdo bi mogel pred 20 leti sanjati, da pride v New York po uradni misiji DELAVSKI premier najmočnejše države na svetu in bo predložil drugi najsilnejši in ob enem najbogatejši državi na svetu mirovni načrt s predlogom, da se ga tudi izvaja in da potem skupno vplivati na ostale države za zmanjšanje armad in mornarice in s tem na zmanjšanje izdatkov za militarizem! Kdo je pred 20 leti mogel misliti, da bodo socialistične stranke postale marsikje največje izmed vseh strank! Bili so časi, ko je bil človek v vedni nevarnosti pred napadom in zaporom, če je bil socialist. Tistim pogumnim sodrugom gre zasluga, da danes po večini ni več te nevarnosti, in da so naše stranke postale mogočna veselja. Ki se bojuje za mir in ZMAGUJE.

Danes, predno sem začel pisati to poročilo, sem bil na agitaciji. Izvedel sem dogodbo, ki jo je vredno zapisati. Pred volitvami je prišel k rojaku boss in mu pravil o politiki. Ponorčevali se je hotel navidezno iz vseh strank, a najbolj pa je hotel udariti po socialistih, pa je rojaku povedal sledečo storijo: K nekemu državljanu je prišel pred primarnimi volitvami uradnik, da dobi podatke. Vprašal je gospodinjjo, h kateri stranki spadajo. "O pri nas so zastopane vse stranke," je rekla. "Mož je demokrat, jaz republikanka, otrok je "moker", odraščan sin je zelo "suh", naš pes je pa socialist." In ko je boss to povest končal, se je na vso moč mejal. Rojak pa se ni hotel smejeti, nego mu je dejal: "Ti jaz bi rad naslov tistega psa, ker če je socialist, je silno inteligentna žival, s katero bi se dalo izborno skupno delovati." Boss je videl rojakovsko resnost in sram ga je bilo. Odsel je z dolgim nosom.

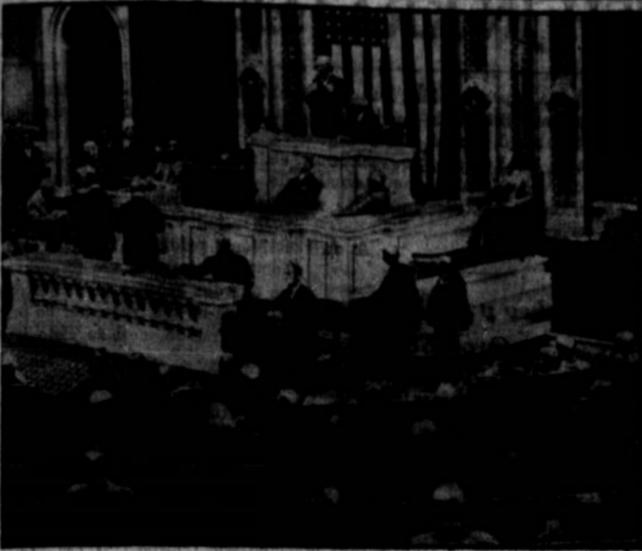
Anton Zornik.

TOLE MI NE GRE V GLAVO?

Veliko ljudi se ponaša s svojo neumnostjo. Poznam rojake, ki ne znajo več slovensko, angleščine se pa še tudi niso naučili. Poznam rojake, ki ne čitajo slovenske, nego samo angleške liste, dasi niti slovensčine niso zmožni v čitanju. Ne razumem, da-li so res toliko plidki, da ne vedo, kako se iz samega sebe delajo norca.

Meseca novembra bodo v mnogih mestih občinske in okrajne volitve. GLASUJTE z a s e in če storite to, boste glasovali za Socialistično stranko

MAC DONALD PRED AMERIŠKIM SENATOM

Le parkrat se je pripetilo, da je kak tuj državnik govoril v zveznem kongresu, v Evropi pa se to sploh ne do. zaja. MacDonald je ameriškim poslancem dejal, da so zbornice najboljša sredstva v prizadevanjih za mirovne spo. razume med deželami.

Angleški premier je nagovoril obe zbornici ameriškega kongresa. V obeh je naglašal, da je mir edini cilj njegove misije. Velika Britanija in Zedinjene države lahko store ogromno za pomirjenje sveta, za zmanjšanje vojnih mornaric in armad in za mirno reševanje sporov. Povod, kjer govori, odklanja domnevo neverjetnih Tomašev, ki namenjoma misliti, da kuje MacDonal anglo-ameriško zvezo po modelu zvez, kakor jih kuje diplomacija stare šole.

štvo zboruje vsak petek zvečer v spodnjih prostorih dvorane SNPJ. Večina vlog na delnice stavbinskih društev se plačuje serijalno. Član se zaveže vzeti toliko in toliko delnic, na katere potem odplačuje v društvo vsak teden določeno vsoto. Te delnice se izdajajo serijalno. Ko poteče ena serija, se izda drugo. Dobiček vsake serije se enakomerno razdeli med vse njene delničarje. V Jugoslovanskem stavbinskem društvu je izdana nova serija vsakega četrta leta. Koliko časa je treba plačevati? V pojasnilo na to vprašanje naj služi tole: Ako vzameš za tisoč dolarjev delnic v tem društvu in se obvežeš, da boš plačeval nanje \$2.50 vsak teden, boče te delnice dozorele po 330 tednih tvojega plačevanja in društvo ti tedaj izplača tisoč dolarjev. Član je v teh 330 tednih plačal \$825, dobiček, ki mu ga da društvo, pa znaša \$125, skupaj tisoč dolarjev. Take obrestne mere ne da noben privatni denarni zavod za hranilne vloge. Delavci se izplača vlagati svoje cente varno in v za namen naj se poslužijo institucij kakor so stavbinska in posojilna društva.

Richard J. Zavertnik.

"PROLETAREC" JE "NAJMO-GOČNEJSI" LIST.

Te lastnost mu pripisujejo nasprotniki.

Chicago, Ill. — V svojem zadnjem dopisu pod naslovom "Proletarec je vsaka kriv" sem omenil, kako nekateri ljudje v izgovorih predbečajo vse slabosti in hibe sveta na rame enemu listu, kakor da je vsaka kriv. V tem dopisu pa bom omenil par slučajev za ilustracijo, kako nekateri pripisujejo "Proletarec" moč upropaščati ali dvigati biznise rojakom.

Nisem vedel, da ima en socialistični list moč preprečevati vojne, ustvarjati države in jim dolečevati meje, in da lahko spravi kakega hotelirja, agenta ali pa butlegarja na boben, ali pa ga pozvigne v kšefu na stopnjo bogatega človeka. Če v sedanjih časih Hooverjeve prosperitete temu ali onemu obrt ne prospeva, je pač kriv "Proletarec". Prav resni me, da sem čitatelj tako mogočnega lista ves čas kar sem v Ameriki in da sem včasih zanj tudi postigiral.

Slučaj je nanesel, da sem obiskal lokal P. Bergerja na S. Lawndale Ave. Z mojim nisva skregana in mi rad pove kar mu je na duši. Vprašal sem ga, če bo obnovil naročnino. Ne bom, je rekel. Je bil pri njemu že Johnnie Rak, kateremu je dejal isto, glede vzroka odgovoril pa je dejal, da Rak ni pravi, kateremu bi ga razložil.

Od P. Bergerja sem izvedel, da "Proletarec" ni glasilo Jugoslovanske socialistične zveze nego koklja na voz SNPJ, ali njeno neoficijalno glasilo. Tak je ves čas, od kar je pustil uredništvo Etbina Kristana. Takrat je bil "Proletarec" res socialističen list in poučen, ampak pozneje — o, well, saj ne dela nič drugega kakor napada in bojkotira! On pa za bojkotiranje ne bo plačeval. Mar rajše on bojkotira "Proletarec", pa tudi "Prosveta" ni to kar bi morala biti in jo bo pustil. Namesto nje se bo rajše naročil na ljubljansko "Jutro", pa bo zvedel ameriške novice preje nego iz tukajšnjih slovenskih listov.

Vsako ima lahko svoje misli in svoje nazore, ravno tako tudi Paul. Dejstvo sem mu pa, da kar se tiče njegovih zatrdil o bojkotiranju njegovega lokala, da mu ne verjamem. Jaz nisem čul še nikogar od te strani, ki bi ljudi nagovarjal, da naj ga bojkotirajo. On trdi nasprotno. Če bi bil res kak organiziran bojkot, bi ga jaz ne odobravil. Drugo

pa je, ako se kdo, ki ima business, postavlja v prve vrste, recimo v ospredje kakega "bloka" in ugajajo politiko. Na vsak način mora pričakovati, da tisti, katere vse križem kritizira in ostro graja, ne bodo zahajali k njemu, ker gre vsak pač najraje tja, kjer je dobro došel in prijateljsko sprejet.

Drugič je zelo netaktno, če si človek lasti pravico kritizirati druge, a ko hitro kdo njega pokritizira, je pa zamera in hoče cenzuro. To je dvojna mera.

"Proletarec" je napadan radi svojega programa in ljudje to razumejo. Kdor je proti njemu, kdor se muči, da ne preizda ničesar za ohranjanje socialistov in njihovega glasila, pač ne more pričakovati, da je nedotakljiva oseba.

Zelo neumna se mi zdi dvojna mera, ki jo imajo z ozirom na SNPJ. Če drugi listi pišejo o nji, je vse dobro — še ugaja jim. Čemu potem odrekati pravico pisati o javnih ustanovah Proletarec?

Kdor hoče, da ne bo osebnih sovrašttev, mora začeti z reformami pri sebi, kajti za toleranco so potrebni ljudje, ki znajo biti strpni in ne zasovražijo človeka, ako je drugačnega mišljenja.

Poleg tega sem napravil več drugih obiskov. John Plut me je prijazno sprejel ter razkazal svoj novi godbeni instrument — novo harmoniko, s katero bo še bolj ugajal na domačih zabavah, kajti Plut je zelo dober godec. Rojakom ga priporočam.

Obiskal sem tudi več rojakov na zapadni strani. Tu za enkrat še nisem prišel na prave naslove.

John Morsi na Center St. je poravnal. Nekli drugi rojak na Clinton St. pa mi je zagotavljal, da dela Proletarec same prepire. Nanj seveda ni naročen, ampak ve zagotovo, kako Proletarec piše. Omenjal je, kako se v druš. št. 86 krega — torej na Proletarec se ne naroči. Bil sem nadalje pri rojaku, ki ne čita, oči ga bole — in zdravnik mu je naročil, naj ničesar ne bere, ali ker mu je dolg čas, se zabava s kartami, na katere je tudi treba gledati z očmi.

Bil sem v hiši, kjer je bila zbrana večja družba, ki se je kratkočasil s kartami. Eden je izjavil, da se na list ne naroči, ni časa.

(Dalje na 5. strani.)

TOKIJO DRUGO NAJVEČJE MESTO NA SVETU.

Japonski štetni biro poroča, da ima Tokio glasom največjega štetja in cenitev nad 4,800,000 prebivalcev in je vsled tega drugo največje mesto na svetu. Prvo je New York, ki ima glasom cenitve 6,017,000 prebivalcev, in tretji London s 4,602,000 prebivalci. London s predmetstji, zvan Greater London, pa ima 7,742,000 prebivalcev in je z bližnje okolice največje mesto na svetu.

Bi radi knjige? Prečitajte cenik knjig v tej številki "Proletarca".

Pristojajte k SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI.

Naročite si dnevnik "PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00.

Ustanovljajte nova društva.

Deset članov (ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILL.

"The Milwaukee Leader"

Največji ameriški socialistični dnevnik. — Naročnina: \$6 na leto, \$3 za pol leta, \$1.50 za tri meseca.

Naslov: 825 Juneau Ave. MILWAUKEE, WIS.

FRANK MIVŠEK

Coal, Coke and Wood — Gravel. WAUKEGAN, ILL. Phone 2726

ROYAL BAKERY

SLOVENSKA UNIJSKA PEKARNA.

ANTON F. ŽAGAR, lastnik. 1794 S. Sheridan Rd., No. Chicago, Ill.

Gospodinje, zahtevajte v trgovini kruh iz naše pekarnice.

SLOVENCEM PRIPOROČAMO

kavarna MERKUR

3551 W. 26th St., CHICAGO, ILL.

(V bližini urada SNPJ in Proletarca.) FINA KUHNJA IN POSTREŽBA. KARL GLASER, lastnik.

VINKO ARBANAS

1320 W. 18th St., Chicago, Ill. Telefon Canal 4340. SLOVENSKO-HRVATSKA TRGOVINA CVETLIC.

Sveže cvetlice za ples, svadbe, pogrebe itd.

Če hočete dobre, trpežne harmonike, se obrnite name

Indelujem jih lično s vsakovrednimi obrskami iz celuloide. Pišite po cenik.

John Mikuš

6607 Edna Ave., CLEVELAND, O.

NAŠ NASVET. Ako veste za list, ki primaša boljše gradivo kakor "Proletarec", ga naročite.

Dr. Andrew Furian
ZOBODRAVNIK
vogal Crawford and Ogden Ave.
(Ogden Bank Bldg.)
Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 5. popoldne in od 6. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop., in od 6. do 9. zvečer.
Tel. Crawford 2893.
Tel. na domu Rockwell 2818.

ALI RABITE PERJE ZA BLAZINE?
Pišite po vzorce katere vsakomur pošljemo. ZASTOJA. Imamo tudi že zgotovljene blazine. Za popolno zadovoljstvo jamčimo.
ALBERT STETZ FEATHER CO.
138 Passaic St., Passaic, N. J.

ANTON ZORKNIK
HERMINIE, PA.
Trgovina z mašinam blagom. Peči in pralni stroji naša posebnost.
Tel. Irwin 2102-E 2.

"NEW LEADER"
angleški socialistični tednik
Izhaja v New Yorku. Naročnina \$2 na leto, \$1 na pol leta. Najboljše urejanje angleški socialistični list v Ameriki. Mnogo slovenskih delavcev ga čita. Naročite si ga tudi vi. Naročnino zanj sprejema "Proletarec".

MARTIN BARETINČIĆ
POGREBNI ZAVOD
324 Broad Street
Tel. 1475 JOHNSTOWN, Pa.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK
ZDRAVNIK IN KIRURG.
Urad, 3724 West 26th St.
Stan 2225 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.
Tel. na domu Crawford 8440, v uradu Crawford 2212-2213. Uraduje od 2. do 4. pop., in 6. do 8. zvečer izvzema arde in nedelje.

DR. OTIS M. WALTER
ZDRAVNIK I KIRURG
4002 W. 26th St., CHICAGO, ILL.
V uradu od 2. do 4. popoldne in od 6. do 7.30 zvečer.
TEL.: LAWDALE 4872.
V FRANCES WILLARD BOLNIŠNICI od 9. do 10. popoldan ob torkih, četrtih in sobotah.

Victor Navinshek
331 Grove Street, CONEMAUGH, PA.
Trgovina društvenih potrebščin kot regalij, prokornanic, znakov, kap, uniform, itd. Svilene zastave, slovenske, hrvaške in ameriške. Zaloga godbenih instrumentov ter finih.

COLUMBIA GRAFONOL
od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvaških rekordov. Moje geslo je: Zmerne cene in točna postrežba. Pišite po moj veliki cenik. Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

Ne misli da mnogo veš, pač pa, da hočeš vedeti več.

DOPISI

V NEDELJO 22. DECEMBRA BO KONFERENCA J. S. Z. V CLEVELANDU.

V nedeljo 22. decembra se vrši ohajska konferenca JSZ, v Slovenskem narodnem domu v Clevelandu. V soboto 21. decembra bo zabava v spodnji dvorani, konferenca naslednji dan pa se vrši v klubovih prostorih. Klube in društva Izobraževalne akcije JSZ, s tem naznanilom obveščam, da se za to zborovanje pripravijo. Delegates izvolite meseca novembra in prve tedne v decembru ter jih sporočite podpisnemu. Jos. Franceskin, 13720 Chautauqua Ave., Cleveland, O.

ALI SO ODLOČEVALI PRIVATNI INTERESI, ALI KORISTI S. N. P. J.?

(Nadaljevanje prejšnjega dopisa)

Collinwood, O. — Nekega dne, ko je konvencija brstela v prizadevanjih blokov za vodstvo, se je pripeljal v Chicago z aeroplanom Mr. John F. Perko. Srečala sva se zunaj, in se pozdravila kakor dobra znanka. Z vso prijaznostjo mi je segel v roko in mi jo stiskal. Meni in drugim je pripovedoval, da se je pripeljal z aeroplanom, jaz pa sem ga vpraševal, čemu se mu je tako mudilo, pa ni nič pojasnil.

Delegatje so takoj vpraševali: Čemu je ta človek prišel na tako drag način, v čigavem interesu se mu je tako mudilo? Za SNPJ. Se interesira v svoji poziciji bondsalesmana (akent, ki prodaja vrednostne papirje). V enem pogovoru med konvencijo sem čul, da jih je prejšnji gospodarski odbor SNPJ kupoval največ od njega.

Perko je bil ves čas po svojem prihodu zelo aktiven, nekakšen "go between man". Mene je nadeloval dostikrat z nagovarjanjem, da naj kandidiram v glavni odbor na takozvani progresivni-komunistični listi. Odgovarjal sem vedno z "ne".

Bilo je na večer banketa in slavljenja 25-letnice S. N. P. J., na katerem sem bil tudi jaz določen, da napravim kratek govor. Nekdo, ki mi je bil tujec, me ustavi na vogalu Lawndale in 26. ul. rekoč, kako to, da se ne udeležiš našega velikega nočnega sestanka? Ne spominjam se več naslova, kjer se je ta tajni shod vršil.

Predstavite al, kako sem se potulil, ko me vpraša neznanec kakor kakega Judeža, čes, mar pojdi na naš sestanek! Pustim naj največjo slavnostno priredbo tekem konvencije SNPJ, obrnem na hrbet svoji poštenosti, pa grem na

skrito zborovanje! Povabilo sem ignoriral in se odstranil.

Čemu so silili vme? Zato, ker so se zavedali nezkušenosti večine delegatov mladinskih društev. Bil si so sladki v besedah, prijazni in ljubeznivi, in se delali, kakor da jim je mnogo na tem, da kandidiram.

Mr. Perko, Šomrak in Rupnik so ob vsaki priliki silili vme, da naj kandidiram za podpredsednika SNPJ. Smatrali so, da če pride mene, bi glasovala z njimi večina delegatov mladinskih društev.

"Lindy, samo sprejmi, ti boš sigurno izvoljen", so mi zatrjevali. "Mi smo s teboj stoodstotno, samo drži z nami." Take in enake prigovore sem moral poslušati dan na dan. Ves čas so bili prijazni z menoj, nastopali prijateljsko in me na vso moč hvalili. A vzle temu sem jim odgovarjal z odklanijanjem kandidature na njihovem tiketu.

Čas volitev se je približeval. — Bilo je na večer plesne zabave, zadnje konvencije priredbe, katera se je vršila v dvorani Sokol Havljček Tyrš, kamor sem šel z namenom da se zabavam, toda približala sja se mi najprvo Šomrak, potem Rupnik s svojimi smehljaji, zatem pa je prišel še M. J. Turk, ki je dejal: "Well we have you on our list, congratulations!" Odrnil sem mu odločno, da ne kandidiram naker se je Mr. M. J. Turk obrnil in šel proč. Potem sta me bombardirala s prigovarjanji Šomrak in Rupnik. Prosil sta me kot dva berača miloščine, da naj in naj kandidiram. Če potrebno, imam za tu navedeno dovolj dokazov.

Rekli so mi, da je moje ime že na listi kandidatov v glavni odbor za podpredsednika SNPJ, da sedaj ne morem odklanjati. Odgovarjal sem jim, da se trudijo zamajati.

Priče lahko potrdijo, da so me prosili tako usilivo, da sem bil prisiljen zapustiti dvorano. To so dejstva, ki jih Šomrak, Rupnik in Turk ne bodo zanikali.

Ko so komunisti delili ravno pred pričetkom volitev gl. odbora — dogodilo se je to na dopoldanski seji med odmorom — svoje glasovnice, na njih ni bilo mojega imena, kar menda pojasni, čemu so z njimi zakasneli. Napraviti so morali naglo nove, ker so bila vsa njihova prizadevanja, da me pregovore, neuspešna.

Bil je pred tem storjen še en desperatni poskus — da se me dobi na njihovo stran s podkupnino. Če ni šlo z besedami, bo šlo z denarjem, je mislil podkupovalec, pa je videl, da se je zmotil. \$50 je cenil moje vrednost na konvenciji. \$50 sem vreden. Ko je videl, da ne vzamem, da sem stal osupel pred njim, nato pa sem se jeznobredni proč, me je prijel za roko in dejal: "Lindy, name your price!"

V Prosveto sem poslal svojo izjavo v angleščini, kjer pojasnujem, kdo je Mr. X., o katerem sem pisal več dopisov. Prič o podkupovanju seveda nimam, ker se podkupuje med štirimi očmi. — Imam pa svoje poštenje, na katerega se lahko zaneseš. Pred sodnikom sem pripravljen vsak čas pričati v prilog svoje trditve. — Okoliščine, ki bodo prišle na dan, bodo sodnika uverile, da je imel detični, ki me je skušal pridobiti s denarjem, pač varok, kajti čemu naj bi drugače bil pripravljen trošiti denar? Mar v interesu jednote? John Lokar, Jr.

ZA DELAVCA JE VAŽNO, DA HRANI.

Pristopite v Jugoslovansko stavbinsko in posojilno društvo v Chicago.

Dolžnost delavca je, da je varčen, če hoče, da si svojo pozicijo v kapitalističnem svetu ekonomsko kolikor najbolj mogoče utrdi in da je v svoji organizaciji za boj proti organiziranemu kapitalu toliko jači.

Delavci imajo svoja hranilna društva, zvana stavbinska in posojilna društva, v katerih lahko investirajo svoje prihranke v najvarnejše sekuritete — v stavbinske in posojilne delnice. Plačujejo lahko nanje na obroke, ali pa vse ob enem, kakršen načet je posamezniku pač najugodnejši.

Kadar vložite svoja prihranke v stavbinsko in posojilno društvo, se jih porabi v investicijah, kakršne koristijo delavstvu. Kadar jih vložite v banke, se jih porabi za interese kapitala, da postanejo bogati še bogatejši in revni še bolj revni.

Naša naloga je pomagati drug drugemu, da sebi pomagamo, in temu namenu služijo stavbinska in posojilna društva. Držimo se reka Thomas Huxley-ja, ki je dejal: "Izrecna dolžnost vsakega nas je, da vpliva vsaki na svojem kosku sveta, na katerem se giblje, da postane manj mizeren in manj neveden kakor je bil pred njim." Vpsolite svoje dolarje v tem velikem prizadevanju za izboljšanje življenjskih razmer delavcev a tem, da boste začeli vlagati sistematično svoje prihranke vsak teden v stavbinsko in posojilno društvo.

Slovenec v Chicago je v posebno poslužbo Jugoslovanske stavbinske in posojilno društva, katerega go organizirali Slovenci in ga vodi Slovenci. Ustanovljeno januarja 1919, je v teku deset let izplačalo svojim članom nam dve sto štirideset dolarjev na dozorelih delnicah in ima nad tri sto šestdeset dolarjev imovini. Skozi vsa leta plačuje svojim članom 6½% obresti na vložke.

Štirinajstredeseta serija delnic je bila izdana 4. oktobra. Dru-

Zabavni večer
— priredi —
Društvo "Sesodjo" št. 449 S. N. P. J.
CICERO, ILL.
V soboto 26. oktobra 1929
v Masarykovi huli na 57th Ave. in 22nd Pl.
Vstopnina v predprodaji 25c — pri vratih 35c.
Pričetek ob 8. zvečer. Ivrstna godba.

MILLARD STATE BANK
3643-3645 W. 26th St., at Millard Avenue, Chicago, Ill.
pošilja denar v Jugoslavije brzojavno brez posebnih stroškov za brzojav, bodisi v dinarskih ali v dinarskih nakazilih. Poslana vsota bo izplačana na poštne uradu v 3. do 5. dne, in to brez odbitka.
Mi smo potrošili mnogo časa in denarja, da smo uvedli ta izredni način pošiljanja denarja popolnoma v vaio korist. Poslužite se ga, in nikoli več ne boste na drugi način pošiljali svojega denarja v stari kraj.
Naše brzojavne cene so običajno nižje od poštne cen bodisi katerekoli druge banke.
Za pošiljanje večjih vsot vprašajte za naše posebne cene.
URADNE URE:
V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer; v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne; v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

PROLETAREC

List za interese delavskega ljudstva.

Izhaja vsak četrtek.

Izdaja Jugoslovanske Delavske Tiskovne Društva, Chicago, Ill.

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze.

NAROČNINA za Zedinjene države in Kanado, za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00. — Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpозnejše do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Thursday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc.

Established 1906

Editor ..... Frank Zaitz

Business Manager ..... Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States and Canada, One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.—Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

Address:

PROLETAREC

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Telephone Rockwell 2864.

Pritožbe proti Mac Donaldu

Naši prijatelji v štirki "edino prave taktike" se pritožujejo nad Mac Donaldom, ker se na obisku v Ameriki toliko druži z gospodo. Vedno so nam pravili, da je Mac Donald kapitalistični lakaj, sedaj pa lahko vidite, kako se odziva vabito vladajoče gospode!

Mac Donald ni "škrir" kakor smo navajeni mi razumeti to besedo. Je zelo priprost človek. Ni mu za pojedine "pri gospodi" in če ne bi bil slučajno premier, bi ga ne vabila medse. To razume vsakdo, ki noče biti otročji. Prijatelji komunisti so radi otročji, pa kažejo s prstom, čeč, glejte, pri komu se zabava! Sama gospoda je okrog njega.

Dokler sovjetska Rusija ni imela še nobenega poslanika v inozemstvu, je bil cilindar, frak, lepo zlikana obleka in take reči "na slabem glasu" pri komunistih. Ko hitro pa so prišli sovjetski diplomati v Rim k Mussoliniju, v Pariz, Berlin, London itd., so bili ravno tako modno in drago oblečeni kakor predstavniki kapitalističnih vlad, in prirejali so ravno tako razkošne pojedine kakor kapitalistični diplomate.

Gostje, ki prihajajo na pojedine v sovjetska poslanstva, se nosijo ravno tako kakor na pojedinah v ameriških poslanstvih, in dame so enako okinčane z drugulji in oblečene v svilo v enem kot v drugem kraju. Sovjetski zastopnik v Italiji ob priliki ekonomske konference v Livornu se je znal ravno tako elegantno pokloniti kardinalu kakor Mussolinijev diplomat. Kadar so Rusi kam povabljeni na gostije, se napravijo kakor vsi drugi buržuji. Marksovega "Kapitala" na tak kraj ne nesejo s seboj.

Na konferenci v Zenevi je bil socialist Vandervelde, ki je Mussoliniju obrnil hrbet, in bil je Mussolini, ki je dejal, da naj se socialistični diplomate uče olike od komunističnih državnikov. Vandervelde je Mussoliniju demonstrativno pokazal, kaj misli o fašizmu, zastopnik sovjetske vlade pa je Mussoliniju pozdravil kakor so ga kapitalistični zastopniki.

Ni tukaj vprašanje, s kom obudeješ, ampak kaj delaš. Mac Donald je prišel v Zedinjene države v interesu miru, ne pa na južine in večerje. Toda običaj je, da okupirajo gosta ob takih prilikah tisti, ki smatrajo za svojo dolžnost, da ga vabijo medse, in gost ve, da se mora takim povabilom odzvati. Ko je bil tukaj pred par leti, ga niso vabili. Čas je takrat prebil večinoma med socialisti. Sedaj je prišel z njimi le parkrat v dotiko; samo en večji sestanek je imel z njimi. Pa se nič ne pritožujejo, ker nima o vzroka. On je tukaj kot premier, ne kot agitator. Prišel je na pogajanja s tistimi, ki imajo vlado, ne s tistimi, ki jo bodo šele imeli. Za odpravo vojen smo že sedaj, ne šele kadar zavlada na vsem svetu socializem.

In končno, čemu naj bi bilo dovoljeno komunističnim diplomatom to, kar odrekajo Mac Donaldu. Ma' hočejo, da bi Mac Donald nosil s seboj lunch-bucket in si gasil žejno v "soft drink" parlorju na bližnjem vozalu?

Ali pride v U.M.W. do preobrata?

Organizirani premogariji v Illinoisu so se odločili za borbo proti Lewisu, ki jo vodi urednik njihovega glasila "The Illinois Miner". Oscar Ameringer, poznan tudi pod psevdomom Adam Coaligger. Od izida tega boja odvisi v veliki meri bodočnost nekdanjega močnega U. M. W. of A. Če Lewis ostane, tedaj U. M. W. izgine. Če on pade, je možnost, da se v demoralizirane vrste premogarjev zopet naseli vera v unijo, toda da se to zgodi, mora priti temeljit preobrat v vodstvu. Lewis je bil grobar. Premogarjem je treba voditeljev, ki znajo graditi in ki so pošteni. V sedanjih eksekutivi ni takih.

"World Series"

Deset tisoč ljudi v Chicagu je stalo oziroma sedelo v vrsti vsa noč, da so zjutraj, ko so odprli blagajno za vstopnice, prišli preje na vrsto in sigurno do sedeža. Bile so zaključne baseball igre. Za "politiko" se ne zanimajo niti tisočino toliko, zato pa je tako pomešana s korupcijo, bombami in škandali kakor nikjer na svetu, razen morda v Rumuniji, kjer pa so stvari zelo izboljšale.

Svetovna premogovna kriza

(Konec.)

Tu navedeni posamezni deli sveta ali posamezne države, ki so bile prej glavni odjemalci, že danes več ali manj krijejo svoje potrebe iz lastne produkcije. Torej en del krize v evropski in ameriški premogovni industriji obstoja v zmanjšani izvozni možnosti.

Sedaj si pa oglejmo še razvoj te produkcije in nje uporabe.

V letu 1927 je kot dosedaj najvišje dosežena višina svetovne produkcije znašala 1475 milijonov ton in je presegala produkcijo v letu 1913 za 141 milijonov ton. Svetovna produkcija premoga je v letu 1926 presegala potrebo konzuma za 240 milijonov ton; v tem ko je samo evropski presežek produkcije nad evropsko potrebo konzuma znašal leta 1913 70 milijonov ton, znaša v letu 1927 107.5 milijonov ton.

Sedaj pa si oglejmo, ko smo zgoraj ugotovili prvi vzrok te krize, še drugi vzrok iste.

Premog postaja silno nevaren tekmeč in ki ga bo enkrat tudi gotovo izpodrinil, takozvani beli premog, to je elektrika in olje.

Če vzamemo, da je bila nekdanj svetovna paroplovba in železnice največji odjemalec premoga, moramo danes reči, da skoro ni več. V tem, ko se je v letu 1918 uporabljalo premog kot pogonsko silo 66 odstotkov na vseh ladjah, se ga sedaj rabi še samo 26 odstotkov, v tem ko že 74 odstotkov ladij rabi olje kot gonilno silo. Isto tako je z železnicami. Vse države, ki so navezane na uvoz premoga, se trudijo, da dobijo cenejšo gonilno silo za svojo industrijo, bodisi v obliki elektrike ali olja. Tako vidimo na primer, da v Švici sami že obratuje 78 odstotkov vseh železnic na električni pogon. Ja in celo tiste države, ki so na premog bogate, upeljavajo, kjerkoli mogoče, v svoje obrate to pogonsko silo, ki je cenejša kot pa premog sama.

Amerika sama je pred vojno krila potrebo svoje gonilne sile še v 83 odstotkih s premogom, v tem ko jo sedaj krije samo še s 67 odstotki. Evropa je istotako padla od predvojnih 90 odstotkov na 77 odstotkov v letu 1925, kar se je pa od tega leta v škodo premoga še poslabšalo. Poleg tega se mora uvaževati tudi to, da je Rusija uvažala pred vojno 10 milijonov ton premoga letno, v tem ko ga je v letu 1925 uvozila še samo 63.000 ton; torej skoro nič. Če danes krije svojo potrebo za lastno produkcijo, v kolikor tudi sama ne uporablja elektrike in olja kot gonilno silo, katera sila pa je zmanjšala potrebo premoga do leta 1927 za celih 40 odstotkov.

Kaj smo sedaj ugotovili? Sedaj smo ugotovili: na eni strani tehnična izpopolnitev obratov, racionalizacija dela, to je višjega izkoriščanja delovne sile, kar ima za posledico velikanski porast produkcije, a na drugi strani pa zmanjšano potrebo konzuma. V teh dveh čimteljih tiči torej glavni problem svetovne krize v premogovni industriji.

Podjetniki iščejo izhod iz te krize v zmanjšanju produkcijskih stroškov, to je z podaljšanjem delovnega časa, z dosegom vedno večje storitve posameznega delavca, poslabšanjem mezd, odpravo socialnih bremen itd. S tem hočejo dobiti konkurenčno zmoglost in zavojevati eden proti drugemu svetovni trg, ter tako priti na svoj račun.

Ali je pa na ta način mogoča rešitev te krize? Slučaj angleške premogovne industrije nam kaže, da to ni mogoče. Ko se je v letu 1926 rudarjem/podjetnikom posrečilo zlomiti rudarsko stavko in s tem podaljšati delovni čas, ter doseči znižanje obstoječih mezd, kar so prej vedno vpili, da je to edini izhod iz te krize, morajo danes sami ugotoviti, da pred stavko so še delali vsaj z delnim dobičkom, v tem ko so v letu 1927 izgubili okrog 9 milijonov funtov šterlingov.

Kakor angleški, tako se motijo tudi vsi drugi kapitalisti, če mislijo, da bodo z zasužnjevanjem delovnega razreda rešili to gospodarsko krizo. Ti (kapitalisti) namreč še danes nočejo, pa bodo kmalu morali, razumeti, da brez kupne moči konzumenta, to je najširših plasti naroda, ni mogoče konzumirati današnje produkcije. Prvo se mora preustrojiti način kapitalistične proizvodnje (produkcije). To se pravi privatna posest te industrije se mora podružabiti, nadvrednost dela, ki jo danes kot dobiček shrani kapitalist v svoj žep, mora preiti v last ustvarjajoče delovne sile, cele družbe. S tem bo kupna moč konzumentu dana, proizvodnja produkcije se bo uredila po potrebi konzuma in ne špekulacije; tehnična izpopolnitev obrata in racionalizacija dela mora služiti kot sredstvo za skravljanje delovnega časa, vzpostavo higijeničnih ter varnostnih naprav. V tem tiči problem rešitve te krize.

AFORIZMI.

Nihče se ne upa tajiti, da se iz pšeničnega zrna razvije rastlina s koreninami, stebлом, cvetom in plodom. Zakon razvoja pa hočejo vendar tajiti.

Svet, kjer je polna mošnja s prazno glavo več vredna od polne glave razuma s prazno mošnjo, ne more biti razumen svet.

Socializem ni nikakršno "zbojšano" -kražanstvo. To so že dovolj poizkušali reformirati, pa niso z vsimi reformami izpremenili njegovega bistva, ki je nazadnjaško in despotično. Z reformami ne morem iz tigra napraviti ovce, iz ovce pa ne leva.

Kadar bo voda gorela, bo sprava med delom in kapitalom mogoča. Kadar bodo vsi ljudje deležni kulture jo bodo tudi vsi znali ceniti.

Nove in pogrete debate v Chicagu

Od kar je Chas. F. Novak-Barulović nehal vsakršnem pozivati na debato, se je ta nelepa navada oprijela Bruceja v Chicagu. Prihiti v glavni urad SNPJ, in namesto "dobro jutro" zakliče: "Pozivam na debato!" Napiše dopis: "Na korajžo, pozivam te na debato!" Debata, debata, debata, da gre človeku kar skozi ušesa, ko je v Chicagu že itak dovolj šuma in cviljenja! Bog pomagaj, taka reč! Ampak nekateri so trdni živenci, ki jih ne razrahlja cviljenje naduljene železnice, ne trombe truckov, ne zavornice avtomobilov. Eden teh se je spomnil, da je bila v Chicagu debata med Zajecom in Turkom, in nadalje, da je zapravil s tisto šmentano debato dan časa. In vsled tistega nesrečnega dneva je bilo v Prosveti že vrsta dopisov, in očitki, dežujejo kakor v Mojzesovih časih sladka mana. Kam pa to pride, kam pa to gre! Dragi Kranjec, anarhisti, progresivci, komunisti, narodnjaki, bielikisti, nihilisti, svičgavage, katoličani, socialisti, naprednjaki, nazadnjaki, polovičnjaki — saj bo vino kmalu dobro! Kaj se bi toliko kregali radi ene dnevice! Pa naj pride Škerbinek k meni, mu jo bom jaz izplačal, samo da bo mir, in da Medved ne bo strašil s socializmom, kajti sedaj bo kmalu Miklavž, pa je boljše, če se strašimo drug drugega s parkeljmi. — Florijan Forenta, c. of Skokie Valley Limited.

Slovenščina a-la mode

V Detroitu je imelo druž. "Triglav" št. 144 JSKJ. piknik, kar ni novica, kajti take reči se dogode v vsakem poletju. Bolj kakor na pikniku smo se zabavali s sledečim letakom, iz katerega podajamo vsebino, vabila, ki se glasi: "Ker bo to naš zadni izlet v ti sezoni v pristo naravo pričakujemo od rojakov da nas posetijo v lepem številu iz okolice Detroit. Ker smo v nadi da nas poseti več rojakov iz ven naše okolice zelez v sem lepiga v žitka nekoliko krasnih Urie v prosti naravi v naši sredini da nam bo ostalo v sem skupaj v naj lepši spomin veseli odbor bo poskrbel da bo v sega v obilju posebnost bo Vruče Pečene ka tera se bo pekla v prosti naravi. Ker bo to naš zadni izlet v ti sezoni nas je ob vestil naš So Brat Anton J. Terbovec Urednik in Upravnik Glasila J. S. K. J. Da nas tudi on Poseti na tem izletu Torej v Zdravju na veselo Svidenje Vstopnina na Park prosti za v se dobro doše." Te vrste vabila niso redkost, niso pa odpustljiva. Ako bi doletni, ki je to spisal, poslal naročilo tiskarni, katera tiska glasilo njihove jednote, pa ne bi bilo te "havajske" slovenščine. Vem, da se s takimi kritikami zamerim, ampak Rev. Ambrožič so odšli od nas v Chicago, mi smo pa dobili dva nova gospoda, in eden teh mi bo gotovo dal odvezo, ko se izpovem tega greha. — Slovenec.

Lep slog v kato-liškem listu

"Amerikanski Slovenec" se rad krega z "Obzorom". Vzrok je, ker Jerič in njegovi ljudje nočejo takih fistov, ki niso ne tukaj ne tam. Saj se jim je že Pire zadosti zasidral čepprav nima nobene vere, se le rad potegne zanjo in je bolj in bolj "katoliški". Klerikalni pet-dnevnik ima v štajerski metropoli precej prijateljev in naročnikov, pa bi jih rad še več. Ko so na 22. cesti izvedeli o spremembi lastništva milwauškega slovenskega tednika, se je Jerič popraskal in čakal. Bral je naznanilo: "Mi ne bomo strankarski, ne verski, ne protiverski list—in se je še bolj popraskal.

RESNIM IN PAMETNIM ZA SMEH IN KRATEK ČAS

Humana, nov konkurent! Ne boste!

Po "Am. Domovini" udari od časa do časa "sin izpod sinjega Triglava", po domače šeboyganski famošter, proti "Obzoru" pa je katero rekel kar sam Jerič, ker se ga ne konira kakor se Pirove domovine.

Tako je Jerič med drugim priobčil tudi dopis, najbrž njegovega izdelka, pod naslovom "Milwauški šlapei v album", kar je zelo literaren, titelaren, katoliški in "učinkovit" naziv. O Jeriču piše ta dopisnik — ako ne Jerič sam, da je dober katoliški mož, jako požrtvovalen in tako napreki, ki je že delal za Slovence ko je Mr. Staut "doma mogoče še v frakelj gledal".

Urednik dnevnika boreče se cerkve je napisal sledečo katoliško opombo dopisniku: "Zadnji del dopisa smo izpustili, dasi je res, kar omenjate in njem. V ostalem pa se ne razburjajte, kar pišete kakih zeleni žurnalisti. Pustite osle rigati, da se izrigajo. Pametnega in stvarnega tako ne vedo nič. Čemu se ukvarjati z osli!"

Katoliški urednik je hudi, če delaš njegovemu listu konkurenco z zatrjevanji, da ne boš "profi veri." Že "Ilustrovani tednik", ki se je pozneje združil z milwauškim slovenskim tednikom, je ostal Jeriču v želodu, pa je sklenil, da se ne bo več dal vleči. Bodite odločno z nami, ali pa ste nam nasprotni, je njegovo pravilo. Katoliški Slovenec so že preveč izgubili, ker so podpirali tolerantne liste, je zatrjeval Kazimir Zakrajšek. Jerič in Černe pa sta mu sekundirala. Sprejeli so načelo, da nekje moraš biti, če si kaj. You could not be here and there.

O. Kmetec.

Bar-room politika in domač golaz

Politika, ki se jo uganja "pri bari", je vedno slaba, pa naj se tiče katerekoli stranke in kakršne koli politike. Tam ni mesto za njo, pa je! Vzlie temu se "pri bari" politizira in debatira. Nekateri bar-room politikanti pa so tako navdušeni za svoj "program", da ga silijo ljudem celo s pestmi. Nedavno sem bil v neki naselbini priča taki politiki in velikemu "političnemu dogodku".

Primerilo se je ravnoram tudi tole: Prišel je pevec in pel na koncertu. Treba je nekoga, da naznani o tem in onem, npr. če so kakšne spremembe v programu, ali

Cerkev v Italiji proti Slovincem

Sveti oče je napravil z Mussolinijem pogodbo, v kateri mu daje ves vpliv in moč odločati nad verskim življenjem Italijanov. Krist je propovedoval svojim učencem, da naj gredo in uče vse narode, da se bi ljubili med seboj v Italiji pa se je sveta cerkev oprijela stališča, da je za izveličanje duš najboljšje, ako se tudi tisti, ki ne znajo italijanščine, priuče tega jezika in si preskrbe potni list do Petrovih vrat v jeziku, ki ga govori armada črnih srajc. Če hoče duhovnik v Juljski krajini napisati svojim vernikom kaj slovenskega, to lahko stori pod pogojem, da je italijanški original na prvm mestu, tam poleg neke pa skromen slovenski prevod. Toda gospodje katoliški fašisti bi takega duhovnika za beležili in posebno pazili nanj ter ga potem premostili kam med same Italijane.

Če hoče slovenski duhovnik na Goriskem, v Idriji, na Krašu ali v trškiški okolici pridigovati slovensko, to lahko stori, toda najprvo mora pridigovati italijansko in potem šele lahko to pridiro pove še v slovenskem prevodu.

Pa recite da ni naš dobri sveti oče res dober, pravičen in blag! Enim se sicer zdi, da sta on in Mussolini postala velika zaveznika v prizadevanjih, da se Slovence, Hrvate in Nemce v Italiji čimprej odvadi materinega jezika in se jih takorekoč siloma pri-mora, da postanejo Italijani. Ako ne verjamete nam, boste pač verjeli katoliškemu "Am. Slovenec". Ki više v izdaji z dne 24. sept. sledeče:

"Čez 50 let ne bo treba več — ali res?"

"Vse cerkvene publikacije, namenjene vernikom, morajo biti po določbah konkordata sestavljene v italijanskem jeziku, k italijanskemu tekstu, doda cerkvena oblast v Juljski krajini lahko slovenski prevod. Akt o poroki mora biti napisan samo italijansko. Če je potrebno pojasnilo, bo sledilo v narečju. Fašistični tisk zahteva, da se mora vsa poročna ceremonija izvršiti edino le v italijansčini. "Vsaka družina v Italiji se konstituira, bodisi v

pa, da napravi košček kulturnega govora. Bodisi, da mu je zmanjkalo besed, bodisi, da je mislil samo na kuhinjo, je vsakikrat, ko se je odgnil zastor, naznanil le, da bo po koncertu spodaj večerja za vse.

A. A.

Angleži pijejo vedno manj alkoholnih pijač

Poraba alkoholnih pijač v Angliji se je tekom zadnjih 15 let zmanjšala več kot 50%, kakor poročna statistični biro za licence. Lansko leto se je popilo 45% manj piva kot l. 1913, in 48% manj žganih pijač kakor pred 15 leti.

Valed pijanosti aretiranih ljudi je bilo prošlo leto 116.488 manj kakor pa l. 1913. Istega leta je umrlo no. direktnih posledicah alkoholizma 5.817 oseb, lansko leto pa 2.433. Pivnic z licencami je bilo lani 78.333, ali 470 manj kakor leto poprej. Dasi se število gostilne manjša, pa zelo naraščajo klubi, ki imajo dovoljenje prodajati svojim članom tudi alkoholne pijače.

V Angliji je gibanje za prohibicijo po ameriškem vzorec šibko, dasi dohva finančno pomoč iz te dežele, jačje pa je temperenčno gibanje, in tudi uspešno, kakor je razvidno iz te statistike.

JAVNE KUHINJE ZA BREZPOSELNE — ZNAK PROSPERITETE.

George A. Kibbey, ravnatelj ene dobrodelne ustanove v Chicagu, pravi, da bo treba letos odpreti javne kuhinje in prenočišča za brezposelne preje kot druga leta. Produkcija s pomočjo tehnik povzroča, da dela veliko ljudi nestalno, nanogi pa so mesece in mesece brez posla.

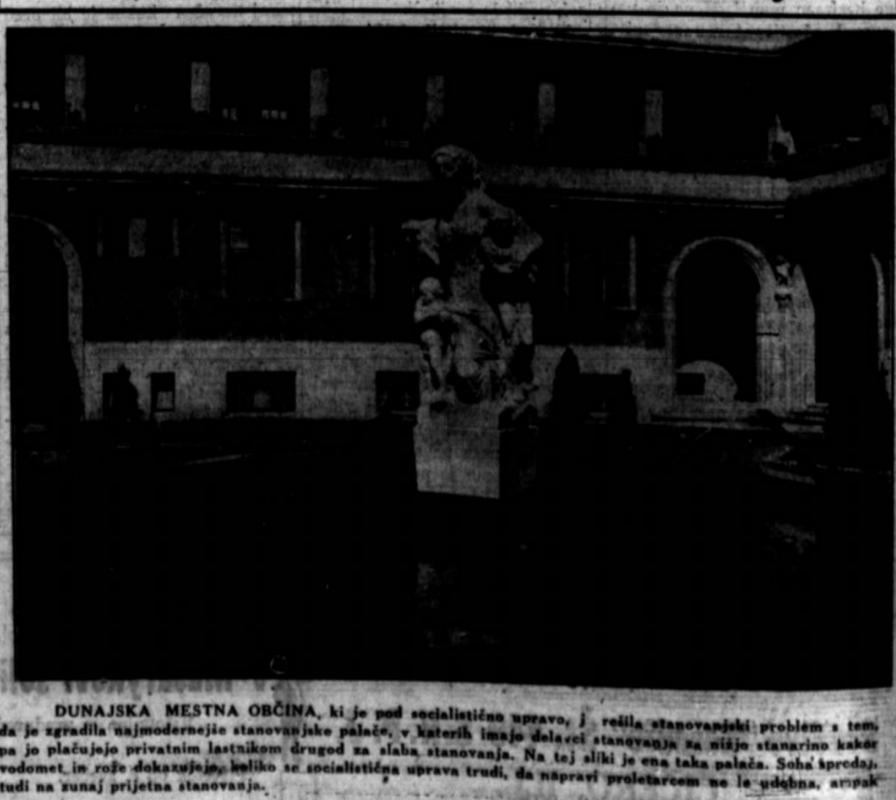
AVTOMOBILSKE NEZGODE V CHICAGU ZAHTEVAJE NAD 700 ŽIVLJENJ.

V Chicagu je bilo od 1. jan. do srede oktobra ubitih v avtomobilskih nezgodah nad 700 ljudi in več tisoč poškodovanih.

Sodrugom v Clevelandu.

Seje kluba št. 27 JSZ. se vrše vsak prvi petek ob 7:30 zvečer in vsako tretjo nedeljo ob 2:30 popoldne v klubovih prostorih v Slov. narod. domu. Sodrugi, prihajajte vedno na seje in pridobivajte novih članov, da bo mogel napraviti čim več na polju socialistične vzgoje in v borbi za naša prava.

Stanovanjska palača za delavce na Dunaju

DUNAJSKA MESTNA OBČINA, ki je pod socialistično upravo, je rešila stanovanjski problem s tem, da je zgradila najmodernejše stanovanjske palače, v katerih imajo delavci stanovanja za nižjo stanarino kakor pa jo plačujejo privatni lastniki drugod za slaba stanovanja. Na tej sliki je ena taka palača. Soha spredu, vodomet in rože dokazujejo, koliko se socialistična uprava trudi, da napravi proletarcom ne le udobna, ampak tudi na zunaj prijetna stanovanja.

DRAMA IN GLASBA

Intervju s Tonetom Subljem

Predno je Anton Subelj odpoval v Evropo, ga je naš sodru-
nik vprašal, če je pripravljen od-
govoriti na nekaj vprašanj, v kar
je privolil.

Prvo vprašanje je bilo:
Kdaj ste dospeli v to deželo, in
kdaj ste imeli prvi koncert?
Kje?

Subljem odgovor: V Ameriko
sem prišel 27. jan. 1928. Prvi
koncert sem imel v New Yorku
22. februarja isto leto.

Vp. Koliko ste imeli vseh kon-
certov, v koliko državah in v ko-
liko naselbinah?

Odg. Vseh koncertov skupaj je
bilo 86 v 13 državah skozi od New
Yorka do Pačifika. Razen na
koncertih sem pel mnogokrat za
radio in za plošče Columbia Co.

Vp. Kakšne vtise ste dobili
med našim ljudstvom?

Odg. Najboljše. Poudarjati
moram gostoljubnost naših ljudi
in čisto njihovih domov. Navda-
no vidim mnogo cvetice v stanova-
njih in okrog hiš naših rojakov,
in to jih dela prikupne in prijazne.
Če vidiš rože pri ljudeh, si
siguren, da boš prijazno sprejet.

Vp. Čemu mislite, je naše
ljudstvo tako rado sprejelo vaše
interpretacije narodnih pesmi, in
čemu nima več smisla za klasične
ne tuje kompozicije?

Odg. Narodno pesem so spre-
jeli s takim navdušenjem zato,
ker so razumeli besedo in melo-
dijo. Čudrili so srec in tako so mi
mojega vzeli. Interpretacije so
sprejeli zato tako radi, ker so mi
šle pesmi res iz srca, drugače pa,
ker so jo umeli. V tujini človek
drugače poje svoje narodne pes-
mi kot pa doma, kajti dalje kot si
od svoje domače zemlje bolj jo
ljubi. Ne morem reči, da bi
ljudstvo ne imelo smisla za klasi-
čno pesem, kajti mnogo uspeha
sem imel vedno z "Figaro" ali
rusko "Kikiri" in drugimi. Se-
veda tako užgati kakor narodne
ne morejo, ker se mora človek
klasični glasbi nekako priučiti.
Ljudje pa, utrujeni od dela,
morejo stalno obiskovati koncer-
tov in opere in mnogi tudi prilike
nimajo.

Vp. Koliko nastopov ste imeli
med drugorodci, predvsem med
Amerikanci? Ali so jim vaše pe-
sni ugajale?

Odg. Za Amerikance izključ-
no sem imel 31 koncertov. Na
mnogih drugih koncertih je bilo
prisotne tudi več ali manj ame-
riške publike, na nekaterih celo
mnoho. Amerikance so naše pe-
sni silno navdušile. Ljudi, ki ni-
so niti razumeli našega jezika,
sem videl, da so se solzili, ali pa
smejali, kakor je bila pač pe-
sem. Posebno pesem "Slepec"
jih je ganila, izmed veselih pa
"Meglica", "Šustar" in mnogo
drugih.

Vp. Kaj mislite o ameriškem
slovenstvu, o kulturnem delu ko-
likor ste ga med našimi rojaki
opazili?

Odg. Lepo je videti toliko slo-
venskih narodnih domov in to-
liko časopisov. Skoraj je ni hiše,
da ne bi imela slovenskega ča-
sopisa. Pa ne le enega, ampak
po več. Nadalje toliko sloven-
skih prireditelj. Večkrat sem
gledal različne predstave ter bil

globoko ganjen, ko sem videl na-
še ljudi, zmučene od dela tako
truditi se, da obdržijo naš jezik.
Če se pomisli, iz kakšnih razmer
so naši izseljenci prišli, moramo
reči, da so dosti napredovali v
kulturnem smislu.

Vp. Ali vam je šlo slovensko
časopisje na roko? Ali ste do-
bili ugodno sodelovanje povsod,
in med vsemi krogi naših ljudi?

Odg. Časopisje mi je šlo vse-
splošno na roko, za kar sem mi
neizrečeno hvaležen. Ravno tako
organizacije in posamezniki, za
kar se vsem iz dna srca zahvalim
in jih ne bom nikdar pozabil.

Vp. Ali boste po odhodu iz
Amerike ostali dalje časa na Slo-
venskem? Ali boste morda s pev-
skimi sodelujami nadaljevali kje
drugje?

Odg. V Sloveniji ne mislim
ostati dolgo. Nadaljevati bom
šel pevske študije v Italijo ali pa
v Nemčijo.

Vp. Ali pridete še na obisk
v Ameriko? Kako je vam ta de-
žela ugajala? Kaj so po vašem
mnenju njene posebne karakte-
ristike?

Odg. V Ameriko seveda se pri-
dem. Ne vem kdaj, toda Ameri-
ka se mi je tako priljubila, da jo
ne bom pustil nikdar. Ima tudi
Amerika lepe kraje, predvsem na
zapadu. Posebnosti je mnogo.
Ogromnost industrije na primer.
Če je dovoljeno malo šale, naj
povem, da je ameriška posebnost
tudi to, da smatrajo krave za te-
leta. Pridem v restavracijo in na
jedilnem listu je zapisano, da
servirajo veal gulash, ko pa ti ga
streljaj prinese, vidiš, da je od
stare krave.

Posebnost za Evropejca je v
Zedinjenih državah tudi to, da se
lahko voziš in voziš, pa si vedno
v isti deželi. Nič mej, carin, pre-
iskav, ne težko s potnim listom
in vizumi, razen ako moraš v Ka-
nado ali Mehiko.

Kaj vam bo pokazala predstava drame Mrak

Kadar se v družini, v deželi,
v organizaciji pripravljajo kaj hu-
dega, pravimo, da se bližajo temi-
ni ali mravni dnevi. Kadar objam-
ne hišo veselih, upa polni ljudi
mrak, duševni mrak, izgine vese-
lje in začne se plaziti senec, v du-
šah je borba, srca se križajo bolesti
Svet—misleci svet, se trudi od-
praviti vojne, ki povzročajo ljud-
stvu nepopisno gorje. V drami
"Mrak" boste videli človeka, ki se
vrača iz vojne s lepimi namesti
veselega doma z veselimi ljudi-
mi najde vseokrog mrak—mrak,
ki ga ne vidi, a ga čuti, da se
lomi v bolečinah.

Vojna je gorje, a so tudi dru-
ga. Uganka ljubini ni še razvo-
ljana. Kaj je vzrok tolikim tra-
gedijam—ljubavnim umorom,
kaj povzroča, da se raztrga toliko
družin?

V tej drami se vrsti prizor za
prizorom, ki pokažejo vse pezo
življenja v mraku. Vprizorjena
bo v nedeljo 27. oktobra popoldne
v dvorani ČSPS. Vstopnina v pred-
prodaji 75, pri blagajni \$1. Naro-
čite si vstopnice takoj. Dobite jih
v uradu "Proletarca", pri članih
in članicah kluba št. 1 in pri klu-

bovih prijateljih. Kdor želi več
vstopnic, naj sporoči tajniku Pe-
tru Berniku na naslov 2758 S.
Ridgeway Ave., ali pa ga pokliče-
te na telefon Lawndale 3625. —
Kar jih ne boste prodali, jih po
predstavi vrnete.

Opozorite na to našo prvo pre-
stavo v tej sezoni svoje prijatelje.
Igre "Mrak" vprizori dramski
odsek kluba št. 1; pevске točke
med programom in v igri oskrbi
ljubov zbor "Sava". Baritonist
Jacob Muha, zborovodja "Sava"
bo solist v igri.

Po predstavi sledi plesna zaba-
va. P. O.

Koncert, ki ga bo vredno poslušati

Banovec poje v Collinwoodu
27. oktobra.

Nedvomno bo avditorij Sloven-
skega delavskega doma v Collin-
woodu v nedeljo 27. oktobra na-
bitno poln, kajti pel bo Svetozar
Banovec, ki je splošno priznan pe-
vec umetnik—prvi tenor ljub-
ljanske opere.

Spored koncerta je tako fino
izbran, da je kakor nalašč za nas
delavce. Mila, domača narodna
pesem nam ni in ne bo prešla iz
srca. Vsakemu se bo razgrlo srce,
ko bo šel srebrne zvoke Ban-
ovčevega petja. Za koncert v Col-
linwoodu je sporad pesmi, katera
bo pel, sledječi:

Banovec: Kje je moj mili dom.
Adamič: Noeoj je pa lep večer.
Pavčič: En starček je živel.
Dr. Kozina: Metuljček.
Pucini: Arija iz opere "Tosca".
Verdi: Arija iz opere Rigoletto.

II. DEL.
Slovenske narodne pesmi.
Banovec: Je prav lušno poleti.
Kuba: Nožek bom vzel.
Banovec: Sem fantič iz zelene-
ga Stajerja.
Pavčič: Ko so fantje proti vasi
šli.

Pavčič: Pa moje ženke glas.
Banovec: Pod okence pridem.
Banovec: Nikdar na svetu lep-
šega ni.
Pavčič: Potrkan ples.
Pavčič: Lahko noč.

Na glasovir spremlja dr. Wil-
liam J. Lausche.
Se dolgo po koncertu nam bodo
te pesmi zvenele v duši. Vtisnje-
ne bodo v nas, ko bomo pri delu
v tovarni ali kjerkoli še potem,
ko bo brat umetnik že doma tam
od kjer smo prišli: od gorenskih
gora, solčne Dolenjske, zaslužne-
nega Primorja in zelenege Staj-
erja. Zdravo Banovec, mi vsi te
pozdravljamo! Dobro došel med
nami! Započaj nam iz radostne duše
veselega srca, saj boš med rodni-
mi brati! Toda ne bodi presene-
čen. Izbrane inteligence ne bo
med nami. Namesto gospodov v
frakih boš imel avdijence žulje-
vih rok. Tovarniški delavci smo,
ki prihajamo z one strani iz do-
mov kmetov in težakov.

Rojaki in rojakinje v Collin-
woodu, v nedeljo 27. oktobra bo
dan naše pesmi. Vstopnina je \$1
za osebo. Koncert se prične točno
ob 8.

V nočtu smo imeli tudi sloven-
ski radio-večer, toda ker so naši
pevski zbori sedaj prepozabljeni z
vajami za svoje koncerte, se je
namero opustilo. Bila bi lepa pri-
lika, ker imamo v svoji sredi Ba-
novca, ki je radevolje obljubi
svoje sodelovanje.

In končno, upam, da se me bo
razumelo, slabo razpoloženje ne
vpliva dobro na naše kulturne de-
lave. Tudi umetnik ima dušo! Če
sploh kdo, jo ima on! V. C.

Banovec koncert v Clairtonu, Pa.

V nedeljo 20. oktobra ob 2. po-
poldne bo imel v Clairtonu, Pa.,
v Hrvaški dvorani na Maple
Ave., koncert Svetozar Banovec,
ki sta ga aranžirali društvi št.
426 SNPJ, in št. 248 IHBZ.

Naselbina Clairton je 19 milij
vzhodno od Pittsburgha ob reki
Monangahela in v bližini večjega
mesta McKeesport. Ako pride-
te z avtom, se pripeljite po State
St. Maple Ave., kjer je dvorana
se križi z omejeno cesto. Ta
prostor je v bližini postaje Penn-
sylvanske železnice.

Mike Čebašek.

PROLETAREC JE "NAJMO- GOČNEJŠI" LIST.

(Nadaljevanje s 3. strani.)

čitatelj. V par krajih so mi ome-
njali spore v društvu št. 86, vsled
česar so zamere tudi proti listu.
Pot me je zanesla k Joe Abra-
mu na Elston Ave. Je jako pri-
jazen rojak. Predstavil me je
soprogi, katera se me je spomi-
njala, ko sem ji enkrat prodal iz-
vod Ameriškega gružinskega ko-
ledarja. Razgovor pri tej druž-
ni je bil zelo prijeten. Mrs. A-
bram mi je postregla z namizni-
mi dobrinami, katere zna imeni-
mo pripraviti. "Proletarec" sta
že imela, pa jima ni ugajal, ker
je prinašal le zgolj politično šti-
vo, ona pa bi rada kaj zabavne-
ga in povestnega. Zdal list us-
trazje tudi v tem, ker je mnogo
večji.

Oglasil sem se še na raznih na-
slovih po north side, toda ljudi
nisem dobil doma. Pa zopet ob
drugi priliki.

Nekje na bližnjem west side se
je v enem lokalno hudovala go-
spodinja, da se ne naroče več,
ker je slab business. Zopet ta
reč! Daj za pijačo, ako moreš,
razglasi, da bodo prišli ljudje od
vseh strani—vhod je zadaj,
spredaj zaprto, da bo kaj bizni-
sa, in potem pa vprašaj za naro-
čnino. Čudni ljudje!

Anton Vitič.

Turisti donajajo Cali- forniji velik dohodek

California, posebno njen južni
del, ima vsako leto tisoče turis-
tov iz vseh krajev Unije in tudi
iz drugih dežel. All-Year Club
v Los Angelesu, ki se peča s sta-
tistiko o zadevah, ki se nanaša-
jo na turiste, poroča, da so v
prošlem letu potrošili v Los An-
gelesu in drugih krajih južne Ca-
lifornije \$944.000.000.

Joško Owen: Za Solncem

(Nadaljevanje.)

Na desni strani je cesarski Pa-
latin, kjer so stale najkrajše
palače kar si jih je kdaj zami-
slil človek. Tu so razvaline Ka-
ligulove palače, Septimina Seve-
ra, ki je bila ena najlepših na Pa-
latinu. Tiberija in Neronova
zlata palača ni bila daleč od tu.
Pravijo, da je tukaj Romulus 21.
aprila 753. pred Kr. ustanovil
Rim. Hortensius, Catilius, Cicero,
Catilina in Julius Cezar so žive-
li tu. Danes je to cel hrib razva-
lin, z lepimi cipresnimi nasadi.

Ob nedeljah je prosta ustopp-
nina, ob delavnih stane 12 lir
za osebo. To vključuje cel Pala-
tin in Forum.

Prvo kar si moraš nabaviti, ka-
dar prideš v važnejše mesto, je
kazipoti in pa dober zanesljiv
zemljevid mesta. Na ta način se
lahko že prvi dan orientiraš. Po-
skrbi, da dobiš občrno kazipoti,
ki vključuje vse—razvaline,
muzeje, cerkve in galerije. Par-
krat se boš "zgubil", to je goto-
vo, ali končno boš videl več kot
tisti, ki ga vozijo z vozovi.

V Rimskem Forumu je dovolj
čuvajev, ki ti za mal bakšiš po-
kažejo vse mogoče stvari. Njih
italijansko boš lahko razumel.
Če sem jo jaz, jo boš tudi ti. Se-
ve, verjeti ne smeš vsega. Meni
je eden čuvajev kazal neko votli-
no z velikim črnim kamnom "La-
pis niger" na Forumu, ki so jo
pred kratkem odkrili, oči, da je to
Romulov grob. Na tem kamnu
je nekak arhaični še ne decifri-
ran napis. Nikdo ne ve kaj po-
meni. Skoro gotovo je star ertru-
ščanski grob—in zakaj bi ne
bil Romulov.

Zgodovina Rima.

Rim ima obširno zgodovino.
Ustanovljen po Romulu in Remu
753. pred Kr.—saj tako pravi
legenda, katera nima zgodovins-
ke podlage, imamo do petega
stoletja pred Kr. zelo malo zane-
sljivih podatkov o njemu. Prvo
stoletje so mu vladali etruščan-
ski kralji. Okrog leta 510. pred
Kr. so bili Tarquini (ime kralje-
ve dinastije) premagani in pro-
klamirana republika, ki je trajala
do 31. pred Kr.

Pod republikansko vlado je do-
segel Rim vrhunec svoje moči.
Skoro tisoč let je vladal Rim—in
kjer ni vladal, se je boril za
vlado tedaj poznanege sveta. Se-
veda tudi Rim ni bil vedno zma-
govalec. Galci so ga parkrat vzeli
in oplenili. In v Punjskih voj-
skah v boju s Kartago je malo
manjkalo, da ni zginil s površja.

Vpliv Rima na civilizacijo je
bil ogromen. Naši zakoniki se še
sedaj precej ravnajo po latin-
skem pravu. Kjerkoli potuješ po
Evropi, naletiš na ostanke Rima.
Tudi v Jugoslaviji jih je veliko.
Na Dolenjskem na primer je polno
rimskih grobov. Tudi se še vi-
dijo dobro ohranjeni ostanke na-
selbin in vojaških cest.

Rim in okolica sta polna raz-
valin. Ne samo v muzejih, vse
na okrog jih odkopujejo in ti jih

kazujejo za malo vstopnino. Za
nkdanje zidarje rimskih cerkva
je bil zelo lahek posel. Tisoče
cerkev in templjev, v razvalinah.
Samo pobrali so morje in že do-
delane stebre ter jih postavili v
cerkve. Sv. Janez v Lateranu,
Santa Maria Maggiore in stotine
drugih cerkva so bile dodelane
iz tega materiala. V cerkvi Sv.
Janeza v Lateranu sem videl naj-
večja bronasta vrata v Italiji, ki
so bila preje v Curia Julia na
rimskem Forumu. Iz bronastih
bogov so vivali pozneje svetnike,
delali križe in druge cerkvene o-
kraske, tako da je danes zelo ma-
lo ostalo od originalnih starih.

Prebivalstvo Rima v tisoč letih
zelo variira. Za časa kraljev le-
ta 520. pred Kr. jih je imel 350-
000, za časa republike do 500.000,
v dobi imperialnega Rima od 27.
pred Kr. do 476. po Kr. pa do
2.500.000 prebivalcev. V sred-
njem veku, za časa črne smrti l.
1307 mu je ostalo samo še 15.000
prebivalcev. V dobi renesance l.
1500 jih je bilo 150.000, danes pa
jih ima 850.000.

Po razpadu rimskega cesarstva
je Rim zelo trpel. Navali barba-
rov iz severa, plenjenja, požari
in notranji boji so mogočno me-
sto skoro popolnoma uničili. In
tako je padel mogočni rimski Fo-
rum in na cesarskih palačah na
Palatinu je zrastel mah ter brš-
ljin. Šele v temu in zadnjemu
stoletju so začeli starodavni Rim
torej odkrivati, tako da danes
tujec lahko strmi vanj in gleda
slavo, ki je bila.

Cerkva je veliko v Rimu. V
mojem kazipotu je rečeno, da jih
je okrog 400. Rim je središče
kristjanstva in razumljivo je, da
so rimske cerkve lepe. Jaz sem
jih ogledal precejšno število. Ne-

kaj jih bom omenil.
Cerkve sv. Petra.
Prvo sva ogledala Sv. Petra
cerkev v Vatikanu. Mogočna
stavba, pravijo, da je najlepša na
svetu. Cerkve stoji na mestu
kjer je bil nekdanji Neronov cir-
kus. Prvotno je že preje stala tu
cerkev, katero je dal sezidati
Konstantin Veliki. Leta 1450 jo
je dal radi njene starosti podreti
papež Nikolaj ter začel zidati no-
vo, katera naj bi bila največji ka-
toliški tempelj na svetu.

Bramante je začel to veliko de-
lo, ali je mogel radi pomanjka-
nja sredstev prenehati. Pozne-
je se je z delom nadaljevalo in
je bila po sto dvajsetih letih do-
vršena. Sodelovalo je zelo vli-
ko umetnikov kot: Michelangelo,
Rafael, Peruzzi, San Galo i. t. d.

To je v resnici kolosalno delo.
Toliko kipov je nagromadenih tu
notri, da zgeda bolj paganski
tempelj kot pa katoliška cerkev.
Tisto jutro, ko sva z ženo obiška-
la to cerkev—bilo je po prazni-
ku Sv. Petra in Pavla—so jo po-
smislili. Pravili so nam o velikan-
skem navalu vernikov, ki so se
gnetli tu prejšnji dan. Je bil pač
velik praznik in sveti oče je delil
svoj blagoslov. Priznati moram,
da ni napravila name tistega vti-
sa kot sem ga pričakoval. Zdelo
se mi je prebivoka in presvetla.
Cela stavba zunaj in znotraj zgle-
da zelo moderna. V Rimu in v
ostali Italiji je precej cerkva, ki
jo sicer ne presegajo po veliko-
sti pač pa v lepoti. Da je pa tu
nakopičeno lepih stvari je razum-
ljivo. Prostor mi ne dopušča, da
bi šel v podrobnosti. Omenim
naj le knoplo Michelangela, sva-
ta vrata, bronasti kip Sv. Petra,
ki datira iz petega stoletja in je
že skoro ob nogo od samih polju-
bov. (Dalje prihodnjic.)

INDIGESTION BLUES

**Naredite 3-dnevno po-
skušnjo ZASTONJ**

Obupanost in izčrpanje, ki prihaja vsled
neprebravnosti, nemogoče razpoloženje
za zabavo. Za njega ali njo, veselje se
spremenijo v otočnost—nobena hrana
se ne vdi dobro. Tudi če se ne razvije
v hujšo bolezen, življenje se takorekoc
izgubi za več dni in ena stvar pridre
za drugo, izčrpanost, nemirnost, pila-
zavohot, zastojlost živahnosti in milih.

Mi želimo, da vsak čitatelj izve vred-
nost tega slavnega Trinerjevega gren-
kega vina, združil in pomoč za nepre-
bravnost ter zaprtje, vsled tega dajemo
to izredno ponudbo za nedolžen čas.

Ena 3 dnevna poskušna steklenica
(vredna 25c) te preskušene odvajalne
tonike—zmes Kalifornijskega vina in
zdravnih solišč—se vam pošlje po

pošti popolnoma zastonj ako izpolnite
spodnji kupon. Velika steklenica \$1.25
v vsaki lekarni.

POŠLJTE TA BREZPLAČNI KUPON TAKOJ!

Jos. Triner Co., Dept. 27. 1333 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Pošljite mi zastonj, poštino plačano, 3 dnevno poskušnjo steklenico
Trinerjevega grenkega vina.

Ime .....

Ulica .....

Mesto .....

Država .....

VELIKO ŠTEVILO POTNIKOV

ki so letos potovali v Evropo in kupili vožnje listke pri nas je priča o naši
točni potrebi.

Za božični izlet v staro domovino že sedaj prejemamo predujemo. MI
PRODAJAMO PAROBRODNE LISTKE ZA VSE PAROBRODNE
DRUŽBE.

Izvirujemo listine za izjave, prošnje za deklaracije o zakonitem povrat-
ku nazaj, prošnje za potne liste in dovoljenje za povratek v Ameriko in vse
druge legalne dokumente.

PREPRIČAJTE SE
kako koristno za vas je, če pošljete denar z našim posredovanjem.

DENAR POŠILJAMO RAZEN V VAŠO DOMOVINO TUDI V VAŠE
OSTALE DELE SVETA—POTOM POŠTE IN BRZOJAVA—V INO-
ZEMSKI VALUTI ALI PA V DOLARJIH. HITRA POSTREŽBA, NIZKE
CENE.

KASPAR AMERICAN STATE BANK
1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO, ILL.

WM. B. PUTZ

Cicero's LEADING LARGEST OLDEST Florist

Cvetlice in venci za vse slučaje

Pravi Roller kanalčki napredaj

5134 W. 25th St., Cicero, Ill.
Tel.: Cicero 69. Na domu Cicero 2143

Lične tiskovine, hitro in po zmernih
cenah, vam izdela

TISKARNA "SPRAVEDLNOSTI"

Last Češke federacije S. P.

2534-36 So. Kedzie Ave., Chicago, Ill.
Tel.: Crawford 3333

"Proletarec" se tiska pri nas.

HANS KIRCHSTEIGER:

Pod spovednim pečatom

(Roman, poslovenil E. K.)

(Nadaljevanje.)

Končno — izza tolikih mesecev je stal župnik zopet v predvorju svetišča, v zakritiji oblika in nad njim kelih v odprti omarici.

Tja sta meniha odpeljala starega duhovnika. Toda voditi jima ga ni bilo treba. Poln hrepenenja je hotel kelihu naproti, ki ga že toliko časa ni držal s svojimi posvečenimi rokami. Danes sme zopet žrtvovati sveto žrtve; nič več ni dvoma, kajti meniha sama sta mu pomagala, obleči sveto obleko. Humerale si je sam položil čez rame, alba ga je odela z bleščajočo belino kakor sneg planine, krepko je stegnil okoli bokov cingulum, čegar konce mu je dal prior v roko. Na dolgi mizi je bila pripravljena sveta mašniška ke, manipel je djal na levo roko, poljubivši pobožno križ na njem. Stola, znamenje duhovniškega dostojanstva, si je obešil okoli vratu in jo je prekrizal na pravih. Končno mu je dvignil vodja duhovnih vaj kasulo nad glavo in med molitvijo jo je privezal Hercog, dočim je postavil prior kelih pred njega.

Tako je bil pripravljen za sveto žrtve in je čakal na preblazeni trenutek, ko mu bude dovoljeno, da stopi pred oltar. Z roko je potegnil preko čela, kakor da hoče pregnati neprijeten spomin. Kaj niso bile samo moralne sanje, ki so se lagale, da je pregnan od oltarja? Kaj ni šel še večer na sveto Kalvarijo?

Naj zadene duhovnika še tako težko zlo, naj pride v najstrašnejšo nearečo, pred božjim oltarjem izgine vse kakor megla pred toplimi solnčnimi žarki. Zato je izginilo tudi vse gorjo zadnjih let pred svetostjo žrtve, ki jo bude Hercog žrtvovati sedaj. Pobožno kakor svetnik je molil preeparatio ad missam.

Skozi malo špranjo v vratih je pogledal oče prior v cerkev, kjer je delil škof iz zlatega kelih duhovnikom sveto obhajilo, ko je bil najprej sam zavil telo in ki gospoda. Vsaki duhovnik je moral najprej poljubiti škofovo roko, ki je držala sveto hostijo. Marsikateri župnik je v pobožnosti pozabil na to, ali škof mu je pomolil roko tako krepko pod nos, da se je moral spomniti vsak, da je prva škofova maziljena roka, potem šele Bog v njej. Končno je napolčil tudi za župnika Hercoga srečni trenutek. Z obema rokama je prijel za kelih, globoko se je priklonil pred križanim izveličarjem ter je molil iz globočine srca: "Introibo ad altare Dei".

Tudi največji cerkveni svetnik, ki gre vsaki dan k oltarju, ne bi mogel moliti tako pobožno in hrepenenče, kakor pripovedi kmetski duhovnik, ki je bil že skoraj celo leto odgnan od žrtvenika.

Pa kakšno čustvo so mu izkazovali! Namesto ministranta sta ga spremlila dva meniha k oltarju. Da, še mnogo več časti je užil. V dveh dolgih vrstah je stalo mnogo, mnogo duhovnikov in vsaki je držal gorečo svečo v roki. To je bilo še bolj svečano, kakor takrat, ko je stopil prvič kot mlad duhovnik z utripajočim srcem pred oltar.

Solze ginjenja so mu prišle v oči, da so številne luči kar migljale in gotovo ne bi bil prišel naprej, ako ga ne bi bila peljala meniha.

Bilo ga je srčno tako časti in ponižno je obrnil pogled k zemlji. Ako so tako hoteli popraviti na njem storjeno krivico, je bilo vendar preveč. Čutil se je itak že bogato naplačeno, ker je smel držati zopet kelih v svojih rokah. To je smel storiti samo škof, ki mu je hotel dati v svoji veliki pravičnosti javno zadoščenje za prizadeto krivico. Toda po njegovem okusu to res ni bilo; izza take dolge ločitve od oltarja bi bil najrajši s svojim Bogom povsem sam v slavnosti tisi.

In zares! Sam škof je bil tam na svojem visokem prestolu. Toliko milosti ne bi bil župnik pričakoval; oči so se mu napolnile s solzami in iz srca se mu je dvigala k nebu molitev za blagoslov nad škofom.

Meniha ga vodita ravno k škofovemu prestolu. Ali mu hoče pritisniti škof celo poljub miru na čelo? Mar proglasi škof javno njegovo nedolžnost, preden stopi pred oltar? Premagan od občutkov hvalečnosti in spoštovanja je padel na prvi stopnici pred tronom na kolena. Ali meniha sta ga dvignila in odpeljala na najvišjo stopnico. Hercog je hotel poljubiti svojemu škofu roko; toda hitro mu je ta odtegnel, kakor da bi izgubila posvečenje vsled duhovnikovega poljuba.

Z obema rokama je škof pograbil kelih, iztrgal ga je župniku iz rok, pa ga je izročil očetu priorju, ki ga je postavil na mizo poleg razpela. Kaj se godi z njim?

Škof mu trga sveto mašno obleko s telesa. Kos za kosom, kakor jo je oblekel šele pred eno uro. Vezi kasule so se zlomile, alba se je na priorjevo žalost raztrgala v krpe.

Župnika je lovila omedlečica. Prevare najlepšega upanja ni moglo pretreti njegovo v dolgotrajnem jetništvu oslabljeno telo. Na srebrnem krožniku je dvignil škofovski ceremoniar škarje s pozlačeni roči. Škof je strigel po župnikovi glavi, da so padali beli snopič las po tleh. Tej cerkveni ceremoniji je bil namen, odstraniti tonzuro z glave, na kateri je bila šele dan poprej izrezana, da ne bi mogel nihče izpoznati v tem človeku bivšega duhovnika.

Toda župnik ni čutil več tega onečaščenja svoje duhovniške glave. Tudi ni vedel, da je prijel menih njegovo roko in jo pomolil škofu, dočim ga je še drugi podpiral.

Na srebrnem krožniku v ceremoniarjevi roki je ležal sedaj ostra nabrušen nož.

Ko pa je začel škof s tem nožem strgati kožo župniku s posvečenih prstov, ga je spravila mučilna bolečina zopet k zavesti. Roki sta se hoteli iztrgati, ali meniha sta ju držala kakor s strojnimi kleščami. Odstavljeni duhovnik mora za vedno izgubiti sposobnost za dotiko svete hostije. Zato ni smelo ostati na njegovem, za cerkev izgljubljenem telesu, nič posvečene kože. Za škofa pa je bila cerkvena ceremonija degradacije težak del njegove naloge.

Ne, da bi se mu bil smilil ubogi grešnik, ki si je prislužil kazni s svojim vtajevanjem. Ne da bi ga bila ganila njegova bolečina, ko je z ostrim nožem prerezaval fine živce in žilice na koncih prstov. Nezvesti duhovnik je prizadel njegovemu škofovskemu srcu mnogo več bolečin s svojo nespokojenostjo.

Ampak to delo je zahtevalo največjo paznost, kajti kri ni smela teči pri tem opravlilu. Dobra mati cerkev ne more prelivati krvi. Niti največji so- yražnik ji ne more očitati tega. Zato je dala od nekdanj krivoverce le sežigati, pri čemur ni tekla kri. Nikoli ji ne bi bilo dovolilo njeno dobro srce, da bi bila dala komu odsekati glavo.

Noč v škofovih rokah je bil sicer že rdeč. Ali s tem še ni bila prelomljena cerkvena prepoved. Ta kri je prihajala od prav, prav malih kapljic, teklo pa vendar ni nič krvi; tako globoko ni zarezala pazna škofova roka. Kaj pa so bile te maloštevilne kapljice krvi v primeri z bolečinami škofovskega srca, ki je krvavelo nad izgubljenim duhovnikom!

Končno je bilo tudi to, v imenu cerkve izvršeno onečaščenje gotovo. Solze bolesti so bile v župnikovih očeh in ko jih je obrisal s svojimi prsti, je bilo, kakor da bi bil pretakal krvave solze. Na ranjenih prstih so pa gorele kapljice solza kakor ogenj.

Sedaj je podal ceremoniar škofu gorečo svečo. Škof jo je upihnil in je dejal:

"Kakor ugašam to svečo, bodi tudi ti ugašen pred Bogom in pred sveto cerkvi."

Obenem so ugasnili vsi navzoči duhovniki svoje sveče v znamenje, da degradirani ni več njihov sobrat.

Na to je prijel škof svojo svečo z obema rokama in jo je prelomil na dva kosa, ki ju je vrgel s to ceremonijo na duhovno smrt obojenemu pred nože.

Bilo je začetkoma določeno, da zločijo tudi vsi drugi duhovniki svoje sveče zaradi večje slvesnosti in globokejšega vtisa. Ali to je preprečilo vprašanje cene. Škof ni hotel plačati, oče prior je pa branil svoje sveče, ako se mu jih ne plača.

Novo imenovanemu župniku Grosu je šlo itak trdo z upihavanjem svoje sveče. Močno se mu je tresla v roki in sapa mu je akoraj zastala. Šele po večkratnem poskusu se mu je posrečilo, simbolično ugasniti svojemu predhodniku v službi luč življenja.

Stari prošt Šuster je bil pač krepkejši. Enkrat je pihnil in sveča je ugasnila. Minil je na denar, ki ga je bil izgubil zaradi odstavljenega župnika.

Obojenec bi bil moral sleči še duhovniško suktno in odložiti kolar. Ker pa tega ni hotel iz zakrknjenosti, ali pa ni mogel vled slabosti, sta storila tudi to še meniha v službi cerkve. Zato so mu oblekli zopet staro hlapčevo suktno.

Končno je iztegnil škof še desno nogo. Ta ceremonija naj bi bila pomenila sunek, s katerim je nedostojni za vse čas izpahnen iz cerkve božje. Sedaj je stobil škof vse, kar je moral storiti kot pravičen mož, da ohrani svojo ljubljeno cerkev čisto in prepriči, da ne onečasti nedostojen duhovnik oltarja. Kar bi bila še zahtevala njegova služba, tega ni smel izvršiti. Pontificale romanum, čegar predpis je pri tej žalostni ceremoniji določil natančno izpolnil, določa še, da izroči škof degradiranega posvetni roki, da ga sežge. Ali stara, dobra doba je minila, cerkev božjo so oropali njene svobode; svetovna moč, ta ne-hvaležna hči, ne sluša več svoje dobre matere.

Ako bi imela dobra mati še pravico, izvoženo ji od Boga, ako bi se država še zavedala svojega pravega namena, tedaj bi stala sedaj zunaj grmada in ljudstvo bi lahko uživalo smrtne bolečine grešnika ter se okrepčalo v sveti vzvi. Toda čas je popačen. Posvetna roka se dviga celo proti svoji materi in škof mre lepe, svete ceremonije, ki jih predpisuje Pontificale romanum, izvršiti samo napol.

Toda za župnika je že ta polovica več kakor preveč...

Meniha sta ga vzela sedaj medaf in sta ga odpeljala akovi vrste duhovnikov. Kakor da nosijo mričiča, so zapeli "Misere miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam"; sveče pa so obrnili z vrhom navzdol.

Semertnje je spremil še kak žalosten pogled posameznega duhovnika odhajajočega sobrata. Ali kmalu so se obrnile zopet vse oči na škofa, ki je začel dolg, usiljiv govor o svojem krvavečem srcu, o duhovniškem grehu, o skušnjavah liberalizma, kateremu je postal duhovnik žrtve, o preganjanju cerkvi, o volitvah, o časopisju in šoli, končno pa o velikem siromaštvu, ki mu brani, da bi vodil cerkev božjo po svoji najboljši volji, in da bi množil božjo čast.

Za temotek so se odprle cerkvene duri, pa je toliko, da je smel izstopiti iz cerkve izpahneni. Skrbno mu je pokrtil še menih glavo s starim pustnim klobukom. Potem so se vrata hitro zaprla, kakor da bi se bilo bati, da se povrne izgnance ravno tako, kakor se je prikradalo nekoliko svetlih solnčnih žarkov v cerkev, ne da bi mogli prepoznati v tem človeku bivšega duhovnika.

Škof je nadaljeval svoj gorečni govor. Na purpurni blazinici klečel je molil gratiarum actio.

(Dalje prihodnjič.)

VPRAŠANJE GLASILA J. P. Z. SLOGA

Vse dni, odkar je konvencija minila, sem preudarjal če je u-mestno, oziroma če se v oči-gled tega, kar se je zgodilo na kon- vencijski, sploh izplača stvar gla- sila spravljati v javnost. Toda čimbolj sem preudarjal, tembolj sem uvideval, da me veže dol- žnost do članstva in Zveze to sto- riti in zadevo predstaviti v pravi luči. Poleg tega pa sem končno moralno primoran zavzeti te ko- sake in sicer iz vzrokov, ker ho- dem prvič takorekoč "umiti svo- je roke", drugič pa pokazati članstvu, da imajo gotovi ljudje dvojnno merilo na razpolago, ter da so nedosledni in krivični, predvsem pa nelegitni.

Točka "Zvezine tiskovine in publikacije" bi morala priti na dnevni red že v pondeljek, oziroma v torek zjutraj, toda je bila preložena v "razno". Ker se je konvencija nepričakovano zavle- kla do sobote popoldan, je pri- šla na dnevni red še le ta dan do- poldna.

Na osnovi glede zvezinega gla- sila ni bilo med delegati, ker je prevladovalo razpoloženje, da se obrnejo staro glasilo, medtem pa so se zavedali, da bo treba ra- purno z gotovimi težkocami, ka- tere naravnost ovirajo sprejetje starega glasila. Ko je A. Zorman predložil gotovo točko za nastavo z določbami glede smerne kate- re mora zavzemati glasilo, je po- ložaj postal jasnejši, toda ko se je o zadevi pričelo razpravljati, so se pripetile stvari, katere so nezapodajljive in ki naravnost sramote konvencijo.

A. Zorman je pred razpravo prečital gotove pogoje, pod ka- terimi bi imel glavni odbor moč določati bodoče glasilo, oziroma istega spreminjati, ako potreba. Točke, katere bo članstvo lahko čitalo v konvenenem spisniku so bile dobre in bi zadoštvale za vse slučaje. Omogočale bi glav- nemu odboru preskrbeti Zvezi glasilo, katerega smerne bi od- govarjale načelni izjavi Zveze ka- kor tudi sprejetim resolucijam ter na sedanjih konvenciji spreje- tem dodatku ustave. Vse, po Zormanu predložene točke so bi- le z ogromno večino sprejete, da je izgledalo, kakor da je vpraša- nje glasila že pravilno rešeno, te- da nepričakovano, kakor da je prišel menadoma v postev obiš- čajski ameriški "Steam Roller", so bile vse te točke namah uni- čene, razveljavljene in to delo- ma ne potom glasovanja, tem- več z izjavo delegata Zormanu samega, kateri je z njo takore- koč prekršil to kar je poprej predlagal in kar je bilo sklenje- no.

Ko so bile namreč dotične, pa Zormanu predlagane pogoje to- čke za lastnika, oziroma izdaja- telja bodočega glasila predložene in ko se je proti posameznim določbam oglašil eden izmed de- legatov in skušal sprejetje istih ovirati z gotovim izgovorom, da so za lastnika glasila nesprejem- ljive, oziroma, da bodo onemogo- čale ohranitev sedanjega glasila, sem predlagal še vedno v prepri- čanju, da bo vprašanje na podla- gi teh točk pravilno rešeno, da se da sedanjemu glasilu prednost pred vsemi drugimi časopisi, ako sprejme vse določene pogoje. S tem je bila nepotrebna debata preprečena in moj predlog soglas- no sprejet.

Nato je predsednik dal besedo uredniku in lastniku sedanjega glasila, kateri je izjavil, da so vse točke sprejemljive, da nima ni- česar proti novi točki v ustavi, kakor tudi ne načelni izjavi, toda, da tvori resolucije, sprejeta na šteti redni konvenciji, v kateri se priznava potrebo razrednega boja in načela socialistične stran- ke, veliko oviro, ter da z njo ne more soglašati. Tukaj je torej nastopil trenutek odločitve, toda oglašil se je zopet Zorman in iz- javil dobesedno: "Nikjer ni re- čeno, da mora glasilo pisati v tem smislu, to je v socialističnem, temveč, da se urednik ali lastnik istega samo PRIPOROČA pisa- ti v tem smislu."

Pomislite! Človek vzame de- lava v službo, mu pošeno plača, obenem pa PRIPOROČA, da vr- ši gotovo delo po predpisih. Se- veda, mr. Staut, urednik in last-

nik sedanjega glasila, se je lepo zahvalil in izjavil, da je s tem zadovoljen — milostno je vzel PRIPOROČLO NAZANJE.

V številki 33 glasila je pisal v uredniškem članku glede glasila med drugim sledeče:

"J. P. Z. Sloga, katere član je tudi naš urednik, smatramo za pod- porno in bratsko organizacijo. Njena načelna izjava je tudi naša načelna izjava in mislimo, da smo se dosedaj sveto držali teh njenih in naših načel ter smo trd- no odločeni držati se jih tudi v bodoče. ZVEZA JAMČI ČLAN- STVU OSEBNO SVOBODO VER- SKEGA, ETIČNEGA IN POLI- TIČNEGA PREPRIČANJA. TA TEMELJ SE NE MORE SPRE- MENITI, DOKLER OBSTOJI TA ORGANIZACIJA. To je za nas edino merodajno in tega se bomo držali kot glasilo, ali kot negla- silo J. P. Z. Sloga."

Kakor razvidite iz tukaj opisanih dogodkov, si delegati in de- legatkinje še niti po konvenciji niso zbrisali iz oči peska, kate- rega jim je nasmul urednik s temi stavki. Kaj pa ima glasilo opraviti s stališčem, katerega ima zveza na- pram članom v tem oziru? Če je članstvu jamčena osebna svoboda tega ali onega prepričanja, ni v tem rečeno, da je Zveza vse in nič in da mora to članstvo spre- jeti glasilo, ki je brez načel in smernic. O tem vprašanju sem obširneje pisal v Proletarcu še pred konvencijo. Kdor se zani- ma in kdor hoče dobiti jasnost v tem vprašanju, naj čita dotični članek v št. 1148 tega lista z dne 12. septembra, pa bo spoznal vso glupost zgorajšnjega ugovora u- rednika našega glasila. Sicer pa bom o tem še kasneje spregovo- ril.

Ko je urednik torej milostno sprejel "naše pogoje", ko se je le-

po zahvalil "s sarkazmom zma- govalca", katerega pa sem men- da opazil samo jaz, je bila stvar rešena — toda ni še bila rešena, ker čakala nas je še ena blama- ža, oziroma žalosten trenutek, ko je delegacija pljunila s posebno krotinjo na vse prejšnje lepe do- ločbe, na resolucije o razredni zavednosti in na delo naših pion- irjev.

Prišlo je na dnevni red vpraša- nje unijskega znaka. Tudi tukaj je podal urednik glasila svoje "tehtno izjavo", čemu mu je ne- mogoče ugoditi zahtevam in do- ločbam tiskarske unije ter obdr- žati unijski znak. Izjava je bila z imenitnim molkom odobrena, nakar je neki delegat, kateri se vedno trka na svoja komunistič- na prisa in kateri sovraži "izda- jalske socialiste" predlagal, da se unijski znak odvzre in sprej- me glasilo tudi brez tega.

Nato sem povzel besedo in o- poredil zbornico na gotovo trditve urednika glasila, izjavljaljoč, da njegova žena ne more biti spreje- ta v tiskarsko unijo prvič, ker ni izučena tiskarka in drugič, ker tiskarska unija (Pressmens U- nion) ne sprejema v svojo sredo

žensk, kar je razumljivo vsako- mu, ki pozna ta posel. Nadalje sem opozoril na dejstvo, da dobi- va urednikova žena stalno plačo po 25 dol. na teden, ter da bi se v to plačo lahko plačalo unijske- ga tiskarja, kakor sem ga plače- val jaz, kot bivši lastnik in ured- nik glasila. Na ta moj ugovor je vladal zopet molk.

Bilo je sedaj že pred dvanajesto uro, v soboto in konvencija je imela na dnevnem redu še volit- ve. Ko je bil po poprej omenje- nemu "komunistu" stavljen do- tični predlog, sem bil seveda pre- pričan, da bo stavljen protipred- log in radovedno čakal, toda nih- če se ni oglašil. Za trenutek sem mislil staviti sam ta predlog, to- da prišlo mi je na um, da bo to povzročilo debato, katere nam lahko vzame več ur, kar bi pe- menilo, da bi se konvencija zavle- kla še tisti dan pozno v noč. De- legati in delegatkinje so bili ne- strpni, izmučeni; razumljivo je, da je vsakdo želel domov, ne- kateri pa smo bili takorekoč pri- morani, da se vrnemo tisti večer.

In ker se me je vpričel teh do- godkov polotila neka čudna re- signiranost, da sem bil takorekoč pripravljen vreči puško v koruzo, sem molčal tudi jaz — molčal, ker sem, sodeč po razpoloženju

(Dalje na 7. strani.)

V nedeljo 27. oktobra ob 2. popoldne v dvorani C.S.P.S. 1126 W. 18th St., drama

"MRAK"

CHICAGO JE ZMAGALA NA CELI ČRTI

s svojimi ... najhitrejšimi vlaki INTERURBAN ELETRICNE ŽELEZNICE V AMERIKI!

oktobra 1929 v Atlantic City. Na drugem mestu je bila North Shore Line, dočim je Chicago Aurora and Elgin (The Sunset Lines) prišla na tretje mesto.

Pripomniti je treba, da te nagrade niso bile podeljene za kak poseben slučaj brzine, pač pa kot stalni rekord brzine, s katero se vozite na teh železnikih vsak dan v letu. Zanimivo je tudi to, da so vse te železnice pod istim vodstvom in da napredujejo skozi celo leto, vse to pa nudi Chicagu najboljšje prometno poslužbo.

Zmaga za čikaške interurban železnice na celi črti! Dobile so prvo, drugo in tretjo nagrado v narodnem kontestu za brzo vožnjo. V tem kontestu so bile najhitrejše interurban železnice Zdr. držav in Kanade. Prvenstvo je odnesla South Shore Line, kateri je bila dodeljena trofeja zmage na konvenciji zastopnikov Ameriških interurban električnih železnic dne 1.

Za cene, vožnji red in druge informacije na vseh treh progah se obrnite na Consolidated Ticket Office: Outing in Recreation biro, 72 West Adams St. Tel. Randolph 8200.

Z električno železnico dospete hitreje do svojega cilja!

The Noblest Experiment

The department of agriculture, a branch of the United States government, issued this bit of business advice to the farmers of this country:

"Producers of winter wheat should not plan their 1930 production with the expectation that crops in foreign countries will be so short as to provide a market for their wheat equal to that of the present season."

Strip away the bureaucratic volubility and we have the plain order: Growers of winter wheat should not plant as much for 1930 as they did for the present season.

You know, this is a Christian civilization, don't you?

And you also know that we have an uncounted number of fellow-citizens whose lives are eaten away by worry over their daily bread.

Likewise you know that the Christian injunction relating to the coats applies to bread also.

And you should know that Socialism means that there should be bread for all and nobody shall hold the monopoly on it.

Finally, you know that our government is not afraid to do some noble experimenting.

Now, with plenty of winter wheat on hand, wouldn't it be a good Christian and Socialist idea to have our government try the experiment of securing bread for everybody?

Might not that experiment be a shorter cut to sobriety and empty jails than the one we are engaged in now?

And what applies to winter wheat applies to everything else we need in our life. The workers can produce more than we all need. But they can't get it because we must enrich a few to satisfy Mammon.

Think it over, dear reader.

Wages in the United States

Prominent leaders of the A. F. of L. have for years insisted that the higher wage standard in this country is due to the policies of that organization. A speaker representing the employing class recently declared that unions are not responsible for higher standard because of the small number of the industrial population that is organized.

Neither contention is true. Both ignore historical factors that have helped to determine the wage standard and both ignore the fact that the high wage is not general for all industries.

First it is well to note that wages were higher here than in Europe before trade unions were organized. The same holds good for Australia. This was due to the fact that Australia and the United States were undeveloped countries. In such nations wages are higher than in older nations where the competition for jobs is more keen.

Even in the thirties and forties when labor was organizing in the East of the United States wages in many centers of the West were higher because of less competition for jobs. Those who ignore these historical factors that operate independent of trade unions fail to give weight to a consideration that is of vital importance.

Then there is the assumption that the wage standard and living standard are not only higher generally throughout the country than in all other countries but that they are satisfactory. Now this is true of the upper section of skilled workers who are well organized. It is not true of masses who live in the slums, large numbers of the unskilled, the millions of skilled and unskilled who have been displaced by the machine revolution, a million or more of working farmers in the West, and more millions who work in the cotton fields and textile industries of the whole southern region. Among all these will be found a poverty as distressing as that to be found across the Atlantic.

It is a positive injustice to all these workers for labor men to praise "American prosperity" in view of these facts and it is essential to acquaint ourselves with the history of wages in this country if we are to avoid illusions. — (The Advance.)

Increasing Divorce Rate

The granting of nearly 180,000 decrees in one year and the probability that the rate will increase in the near future present a social phenomenon that in the interest of other social values must be controlled. There must be effected—what has thus far not even been attempted—an evaluation of the divorce movement, based on a sound social philosophy. No one knows whether in fact the increase in divorces makes for good or evil; only by assuming that divorce in itself is evil can anyone today be sure of the answer. Only an objective inquiry along scientific lines into the causes and conditions that impel men and women to seek the divorce court will bring the problem of the broken home, divorce and desertion out of the realm of speculation into the realm of real experience.—Current History.

THE WORK-LESS PARTY

By Adam Coaldigger

Everybody works. Poor people work because they have to. Well-to-do people work so their children won't have to work. Rich people work to keep what they have in order that they may not be forced to work for wages. Intelligent people work to get out of work.

Here then are four definite classes, embracing virtually the whole nation, who regard work as a curse. And yet no one is doing anything about it. Think of it, folks. One hundred and twenty million in this country alone who are working their fool heads off to escape work in one way or another and yet not one of the great historical parties which has ramrodded the destiny of this great and intelligent nation has ever paid the slightest attention to this paramount issue of our lives.

We've had the slavery issue, the tariff issue, the free silver issue, the farm issue and the wet and dry issue. Rivers of blood, billions of bucks and tornadoes of hot air have been expended to settle these issues. And when they were settled, nothing was settled because there is but one fundamental, all-inclusive issue before the great American people and that is:

How to live without work. So what this country needs is a no-work party. However, while life without work is the ideal of every true American this is a goal too distant to be achieved as speedily as is demanded by the American temperament. Moreover, work like all other bad habits, can only be abolished little by little. So, instead of launching the no-work party I will content myself by launching the Work-Less Party.

Name: Work-Less Party. Emblem: Fishing Pole. Declaration of Principles: Less work and more play until life is all play and no work.

Immediate demands: Six-hour day and five-day week.

That's all.

Here at last we have a party name and platform that everybody can understand. Here we have something that everybody wants. Here is a political creed, an economic demand, a universal social ideal that will appeal to every man, woman and child outside of the bug-house; so concise that it can be printed on an ordinary campaign card and so self-explanatory that it requires neither comment, explanation nor elucidation.

You walk up to the first party you meet and say:

"Brother, do you like to work?"

"No," says he.

"All right," says you, "having passed the intelligence test, you are now eligible to become a member of the Work-Less Party."

"What does that party stand for?" says he.

"Less work," says you.

"Why, sure," says he, "put me down."

You put him down and set him to work spreading the gospel.

Just think how laughably easy it will be to make converts to the Work-Less Party. No statistical references to the status of exports, imports and the balance of trade are required. No explanation of the intricacies of the workings of the Federal Reserve Bank, surplus value, the Interstate Commerce Commission, economic determinism, the Farm Loan Board or the Constitution of the United States are called for.

The immortal principles advocated by Jefferson, Jackson, Lincoln and the founding fathers are left out of the discussion. All that the adherent of the Work-Less Party has to know is the name of his party and that, as I have stated, is self-explanatory. Even the illiterates will have no trouble to mark their crosses in the right place so long as they have sufficient intelligence to discern the distinction between donkey, elephant and fishing pole.

Moreover, the two words Work and Less, united by a hyphen, have a double meaning. They stand for less work than we have now and also for a work-less society. Thus they express both the immediate demands and final goal of the party. In short, the Work-Less Party is the only fool-proof political party in the world and is, therefore, bound to succeed.

The proletariat will join the Work-Less Party as a matter of course. The bourgeoisie will join as soon as it gets help to its aims for there is not a banker, baker or light bulb maker who would not rather play golf than supervise the activities of his hired hands. The parsons will fall all over themselves to get into the Work-Less Party. Saturday for recreation and indulgence. Sunday for meditation of repentance. See?

The only obstacle in the path of the Work-Less Party are the farmers who are notorious addicts of the work habit. But even their resistance will melt away as soon as they realize that the Work-Less Party offers the farm relief they have prayed for these many years. With millions of automobiles running over the hard roads on Saturday they will convert their barns and chicken coops into hot dog stands, tea shoppes, barbecue joints and tourist camps and make barrels of munny. Farmers living on dirt roads and detours will coin money pulling cars out of the mud.

Thousands of additional golf courses springing up in all parts of the country will decrease the acreage which is now devoted to the raising of crops and thus diminish over-production and consequently raise the price of farm products. Land, too rough for golf courses and too poor for the raising of crops may still supply alcohol for radiators.

Then there is also the matter of financing the Work-Less Party, which must be settled before its success is assured. For it goes without saying that a party without a campaign fund is no party to all. Fortunately, I have worked out a scheme that will supply the party with the necessary finances without involving the cooperation of Harry Sinclair. The plan is this:

Appoint yourself general organizer of the Work-Less Party. Pay yourself the initiation fee of one dime and send the dime to me. Then induce your buddy to send me a dime for the same purpose. That's two dimes. Then the two of you induce two more to send two dimes. That makes four of you and four dimes. Then the four of you induce four more to send four dimes, which makes eight of you and eight dimes. And keep this up until every inhabitant of this glorious republic who believes in less work has contributed his, her or its, dime to the campaign fund of the Work-Less Party.

With a dime from each and all, totalling some twelve million dollars, I will guarantee a national five-day week and six-hour day law, signed by the president and blessed by the Supreme Court, or money back. And in addition to that, more hilarity than is contained in a whole zoo full of monkeys.

For just think what a helluva fix the politicians will find themselves in when they are confronted with an issue that is actually an issue instead of being an excuse for collecting campaign funds from the rich and votes from the poor on the pretext of protecting one from the other.

SEARCHLIGHT

By Donald J. Lotrich

J. Ramsay McDonald, leader of the British Labor government, in all his earnestness expressive of all sincerity addressed the world over a hook up of combination of radio stations from the U. S. He appealed to the rank and file to demand peace. War can be abolished and will be abolished when the people want to abolish it. England and the U. S. have agreed thru his efforts and the efforts of President Herbert Hoover never to take up arms against each other again. Many people of this country have had a chance to see the great Socialist leader. Countless numbers of others have had an opportunity to listen to his voice. I hope they have found him to be all that they expected, and more, I hope they realize that labor can govern a whole lot better than can capital. Mr. McDonald has made a great stride forward. He proposes a better knowledge, closer cooperation, and more harmony between people and their governments.

Illinois' 60,000 union miners have hardly settled down after the disastrous strike to run amuck on another battle field. John L. Lewis' tactics have been questionable at times. Mr. Lewis, you must understand, is the international president of the U. M. W. of A. He dominated the coal miners. We often wondered how the miners could put up with Lewis' tactics. They were virtually, from the onlookers standpoint, detrimental to the workers themselves. Yet at each successive convention Lewis was reelected. But a few years ago his salary was increased substantially. Officials of district 12 became skeptical of Lewis' actions with the result that Lewis suspended them. A restraining injunction will not permit Lewis to snap his whip until the courts decide what's what. We would like to see the miners pull together again and oust Lewis. With a good honest leader the union can still be pulled together. We doubt that it could be under Lewis' handling however.

Forty four of the seventy five parliamentary seats in Australia have been safely tucked away by Labors candidates. The triumph of Australia's Labor Party is amazing. More so because of the defeat of some of the strongest Nationalist leaders by the Labor candidates. It

Now, get busy. Send in your dime now and avoid the rush. Procrastinators of the world unite. You have nothing to lose but your dimes and I'll take care of them.

is noteworthy that it should come at a time when the British Prime Minister is visiting with prominent officials of the U. S. The feature of the Australian election was the enormous turnover of votes for the Labor candidates. What effect will this victory together with McDonald's visit have on our voters?

Comrades of Branch No. 1 J. S. F. had a delightful visit thru Europe brought to them by Josko Oven at their last meeting. Comrade Oven spent several months abroad and his humorous way of expressing left everyone with a favorable impression of his tours. The crowd listened attentively thru out an hour and half, while comrade Oven related his tales.

What do you know about that? The old political boss of Milwaukee Socialist Mayor have set out to get him. They have attempted to besmirch his character but the investigation has gone on the rocks. Mayor Hoan has made Milwaukee such a clean city that the old line politicians are making their last stand to falsely discredit Mayor Hoan. They stop at nothing to obtain possession of the means of securing profits for the individuals. Mayor Hoan is in their way.

Let us presume that Chicago owned its street cars, power and gas plants and the like. Let us presume that the millions of dollars earned annually by these public utilities would be turned into the city treasury. Let us presume that enough money was earned by these branches to run the government forces of the city. Then there would be no taxation. Rents would naturally become lower and the entire population would benefit by it. If we told you that a town exists in this great country of ours where taxation has been abandoned because of their plants make sufficient revenue to cover the cost of all governmental operation, would you believe it? And would you believe it was possible to do likewise in Chicago?

Cook County Socialists will commemorate the third anniversary of the death of Eugene V. Debs on Sunday, October 20th at the Amalgamated Center, Ashland boulevard and Van Buren street. The Memorial is to begin at 2:30 P. M. Three eloquent speakers are scheduled. F. D. Warren who had worked with G. Debs will be one of the three. Wm. A. Cuneo, an old timer in our ranks will be another, and Irwin St. John Tucker is the third. There will be no admission charge.

'BONDMEN OF AMERICA

By James O'neal

The Duke Power Co. at Charlotte, N. C., reprints a recent article in The Magazine of Business by Edward J. Mehren on The South Nobody Knows. The title is not accurate for what the author assumes nobody knows many now know, both in the north and in the south. What the author does is to survey the great possibilities for investors to become rich while the working masses remain on a low standard of income. Here is the paradise Mr. Mehren places before capitalists:

"Labor conditions are excellent, and, if intelligently handled, should continue permanently to give the southeast a labor advantage over the north. Both white and colored labor is plentiful. Wages are lower than in the north. The white labor is entirely Anglo-Saxon, intelligent, and unaffected by any restriction of output theories. Being of the same stock as the employers, it is contended that there is an excellent understanding between management and worker which tends toward harmonious relationships. The Negro labor is unqualifiedly claimed as an asset, particularly valuable for the rougher sort of work."

"The lower wage is partly due to favorable climate, and this differential, which should be permanently maintained, is variously estimated between 10 per cent and 20 per cent, compared with the north. The climate makes for lower cost of clothing, housing, and winter fuel. As against labor costs in big cities, there is an added advantage in lower rents and lower food costs."

All this is followed by reviewing the water power and natural resources of the south which, together with the raw human material, are all considered as means of enriching a class. The reader will observe that the author rejoices that wages are low. He also asserts that the workers accept no "restriction of output theories," which means that capitalists can sweat the utmost out of them. He adds that the lower wage "should be permanently maintained."

Now there is no difference whatever in this modern capitalist outlook from that of the former slave owners who ruled the south. The author of the article, the magazine that published it, and the corporation that reprinted it for a wider circulation all accept a slave standard for the working people. Not a slave standard for the Negro alone, as in the days of planter rule, but for white labor as well, which is almost "entirely Anglo-Saxon". That is the plain meaning of such literature and there is much of it being circulated among bankers and capitalists all over the country.

In all this literary output the idea is always stressed that the workers are to remain pack horses all their lives, work hard, work long hours, and receive just enough wages to keep them in working condition. On the other hand, prospective investors are assured that they will get something more, much more. They are to get rich and then richer. Great fortunes await them. There is no limit to the wealth they may accumulate from the great resources of the south and from the hard labor, long hours and low wages of millions of wage workers.

Make no mistake about it. The philosophy of slavery is the basis of modern capitalism. Its literary champions do not even attempt to conceal it. They write on the assumption that working people should be grateful that an exploiting class is ever ready to sweat fortunes out of workers in return for which the latter must be content to forever remain drudges for the ruling Babbitts.

This feudal idea is not confined to the south. It is widespread among corporation magnates of the north. It is class consciousness at the top which must be met by class intelligence below or the toiling masses of this country will become the bondmen of a new industrial feudalism.

IMPERIALISM

This is the season when at institutes, professors, naval officers and state department officials explain learnedly that we aren't imperialists and gravely discuss the development of our policy of recognition and intervention in abstract terms of international law.

Why not face facts? We are imperialists in Latin America and especially the Caribbean regions. Legal arguments are rationalizations, justifications after the event. Three things determine our policy: 1. Desire to protect the Panama canal. We built it largely to make it possible to protect both shores with a smaller navy. Ever since we have been building a larger navy and taking anything else we want to protect the canal. 2. Desire to protect the financial interests of investors who loan or invest in these countries at high interest because of the risk and then transfer the risk to the marines. 3. The size of the country. The difference that began in the Coolidge administration between our treatment of Nicaragua and Mexico arose because Nicaragua is a Marine-sized country and Mexico isn't. So Coolidge sent Morrow to say it with flowers.

In all this our rulers have too much sense to push the form of control when they have the substance. It is cheaper to have Dictator Machado do capitalism's dirty work in Cuba than to do it ourselves. And it makes fewer tariff problems than would annexations. So it's nonsense for Rear Admiral Stickney to say as he did at the University of Virginia that "if we were imperialists our flag would fly over Mero castle." We aren't that sort of fools. But we are in essence imperialists.—League for Industrial Democracy.

The Path of Destiny

Socialism is more than an organized movement and a creed. It is a spirit and a tendency. It suffuses all things in this age. Its morality is the command of the heart uttered in persuasive firmness that the injustice done to one is the reproach heaped upon all. Its economics is the imperative to which commercialism itself must respond. Its politics is the path mapped out by destiny for a state which uses communal consciousness as a protector of individual life and liberty.—Ramsay MacDonald.

TEAM WORK—BUT NOT THE WAY HE EXPECTED

